

PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DLA MIASTA KOSZALINA NA LATA 2013-2016

Zespół opracowujący:

Prof. dr hab. Aleksander Szwichtenberg

Dr Jacek Borzyszkowski

Dr Mirosław Marczak

PROGRAM ROZWOJU TURYSTYKI DLA MIASTA KOSZALINA NA LATA 2013-2016

Prof. dr hab. Aleksander Szwichtenberg
Dr Jacek Borzyszkowski
Dr Mirosław Marczak

Zespół opracowujący:

alek47sz@gmail.com

jacbo@wp.pl

miromilan@wp.pl

Katedra Turystyki
Wydział Nauk Ekonomicznych
Politechnika Koszalińska

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Diagnoza stanu obecnego.....	7
1. Ocena atrakcyjności turystycznej Koszalina.....	8
1.1. Ocena walorów turystycznych Koszalina i terenów z nim sąsiadujących.....	8
1.1.1. Założenia wstępne.....	8
1.1.2. Znaczenie walorów turystycznych Koszalina dla turystyki przyjazdowej.....	9
1.1.3. Walory turystyczne dla mieszkańców Koszalina (walory rekreacyjne) i jednodniowych odwiedzających	12
1.1.3.1. Walory przyrodnicze Koszalina	12
1.1.3.2. Walory antropogeniczne.....	14
1.2. Analiza zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego.....	23
1.3. Koszalin – ważnym węzłem komunikacyjnym dla rozwoju turystyki na Wybrzeżu Środkowym.....	25
1.4. Atrakcyjność turystyczna Koszalina na tle innych miast.....	29
2. Wielkość i struktura obecnego ruchu turystycznego w mieście.....	33
3. Struktura organizacji i zarządzania turystyką. Promocja turystyczna miasta.....	37
3.1. Organizacja turystyki w strukturze Urzędu Miejskiego w Koszalinie.....	37
3.2. Działalność promocyjna miasta.....	43
4. Funkcja turystyczna Koszalina na tle innych miast – analiza stanu obecnego.....	52
II. Kierunki rozwoju funkcji turystycznej Koszalina – prognoza.....	59
1. Misja i wizja – miejsce funkcji turystycznej w założeniach strategicznych miasta Koszalina.....	60
1.1. Misja.....	60
1.2. Wizja.....	61
2. Analiza SWOT funkcji turystyczno-rekreacyjnej miasta.....	62
3. Analiza działań strategicznych w zakresie rozwoju turystyki w mieście Koszalin na lata 2013-2016.....	70
3.1. Cele rozwoju turystyki w Koszalinie.....	70
3.2. Analiza rozwiązań rozwojowych w zakresie turystyki w mieście – projekty turystyczne przewidziane do realizacji w Koszalinie i strefie podmiejskiej w latach 2013-2016.....	74
3.2.1. Ogólna ocena projektów (Kart projektów).....	74
3.2.2. Szczegółowa ocena projektów (Kart Projektów).....	94
3.3. Inne proponowane działania w zakresie rozwoju turystyki w Koszalinie.....	97
4. Monitoring i aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki.....	103

5. Zgodność proponowanych działań z „nadrzędnymi” dokumentami strategicznymi.....	110
5.1. Zgodność Programu z dokumentami miejskimi (lokalnymi).....	111
5.2. Zgodność Programu z dokumentami regionalnymi i krajowymi.....	114
Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.....	119
Spis tabel.....	122
Spis rycin.....	124
Spis wykorzystanych źródeł.....	125
Załącznik 1. Czynniki uniemożliwiające budowę mariny w Nurcie Jamneńskim (wg A. Szwichtenberga).....	128
Załącznik 2. Działania promocyjne podejmowane przez Biuro Promocji i Informacji oraz Wydział Rozwoju i Współpracy Zagranicznej w latach 2008-2013.....	131
Załącznik 3. Działania promocyjne podejmowane przez Regionalne Centrum Informacji Turystycznej w latach 2010-2013.....	134
Załącznik 4. Kwestionariusz ankietowy.....	137
Załącznik 5. Karty Projektów.....	144

Wstęp

„Program Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina na Lata 2013-2016”, zwany w dalszej części opracowania Programem, powstawał w wyniku działania dwóch zespołów. Od 2011 r. do lipca 2013 r. był on realizowany przez Urząd Miejski w Koszalinie (umownie - Zespół I), natomiast w okresie 01.08.-23.09.2013 r. - przez zespół pod kierunkiem prof. dr. hab. Aleksandra Szwichtenberga z Politechniki Koszalińskiej (Zespół II).

W 2011 r. Prezydent Miasta Koszalina powołał Zespół zadaniowy ds. opracowania „Programu Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina na Lata 2013-2016”. Członkami Zespołu byli zarówno pracownicy z różnych Wydziałów UM, jak również Radni oraz kierownik Regionalnego Centrum Informacji Turystycznej (RCIT) – Zespół I. Podejmowane działania pod koniec 2012 r. zrodziły potrzebę zaangażowania dodatkowych osób. Ostatecznie Zespół ten, pracujący pod kierunkiem Zastępcy Prezydenta Miasta, liczył 19 osób¹.

W 2012 r. Zespół zadaniowy opracował dokument pod nazwą „Diagnoza Turystyczna Miasta Koszalina”², który w tym samym roku został zaakceptowany przez Prezydenta Miasta.

Wspomniany Zespół opracował sześć obszarów działań strategicznych rozwoju turystyki w mieście, tj.: Aktywny Koszalin, Koszalińskie partnerstwa, Wodny Koszalin, Kulturalny Koszalin, Historyczny Koszalin, Rozpoznawalny Koszalin³.

W 2012 r. na zlecenie UM Koszalina został opracowany przez Instytut Informacji Rynkowej DPConsulting z Warszawy dokument pod nazwą „Ocena atrakcyjności turystycznej Koszalina w opinii turystów i mieszkańców”⁴.

Jednym z najważniejszych elementów budowanego „Programu...” był ogłoszony w 2013 r. przez Prezydenta Miasta otwarty nabór projektów w zakresie turystyki, kultury i sportu, które mieściłyby się w 6 przyjętych wcześniej strategicznych obszarach działań⁵.

W marcu zostały przeprowadzone konsultacje społeczne⁶ dokumentu Diagnozy Turystycznej oraz założeń strategicznych do Programu, tj. 6 obszarów działań oraz wizji Koszalina, jak również formularza Karty zgłoszenia projektu. Konsultacje ww. dokumentów nie przyniosły spodziewanego efektu, zarówno ze względu na małą liczbę wniesionych uwag (9), jak i ich stronę merytoryczną. Tylko jedna zgłoszona uwaga odnosiła się bezpośrednio do treści konsultowanych dokumentów.

W tym samym roku Zespół zadaniowy przeprowadził weryfikację złożonych Kart projektów, przyjmując trzy grupy dobrze skonstruowanych kryteriów: formalnych, merytorycznych i dodatkowych. Wpłynęło 51 Kart, z których 6 nie spełniło wymogów formalnych. Karty te zostały przez Zespół I zweryfikowane i dostosowane do określonych wymogów edytorsko-redakcyjnych.

¹ Zarządzenie wewnętrzne Nr 171/2011 Prezydenta Miasta Koszalina z dnia 14 września 2011 r. (materiał w wersji elektronicznej), ss. 1.

² Diagnoza Turystyczna Miasta Koszalina. Stan 31 grudnia 2011 r. Urząd Miejski w Koszalinie, Koszalin 2012 (materiał w wersji elektronicznej), ss. 60.

³ Propozycje opisów do obszarów działań opracowywanych dla Programu Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina (materiał w wersji elektronicznej), ss. 6.

⁴ Ocena atrakcyjności turystycznej Koszalina w opinii turystów i mieszkańców, DPConsulting, Warszawa sierpień 2012, (materiał w wersji elektronicznej), ss. 72.

⁵ Nabór projektów został ogłoszony przez Prezydenta w kwietniu 2013 r. i trwał miesiąc.

⁶ Raport z konsultacji społecznych „Diagnozy Turystycznej Miasta Koszalina” oraz założeń strategicznych w ramach opracowywanego Programu Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina, UM, Koszalin marzec 2013, (materiał w wersji elektronicznej), ss. 14.

Przede wszystkim zostały ujednoczone zapisy dotyczące sposobów finansowania zgłoszonych projektów i zostały one przypisane do poszczególnych strategicznych obszarów działań.

Zespół I opracował także dwa materiały pod nazwą „Monitoring” oraz „Aktualizacja” Programu, w których został ustalony sposób weryfikacji realizowanych założeń.

W lipcu 2013 r. Prezydent Miasta zawarł umowę z zespołem pracowników naukowych Katedry Turystyki Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej, w składzie: prof. dr hab. Aleksander Schwichtenberg – kierownik Zespołu II, dr Jacek Borzyszkowski, dr Mirosław Marczak, dotyczącą następujących zagadnień:

- etap I - dokonanie oceny eksperckiej materiałów sporządzonych do dokumentu „Program Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina na lata 2013-2016” w zakresie: merytorycznym, edytorskim, redakcyjnym,
- etap II - przygotowanie prezentacji skrótu Programu w formie MS Power Point oraz jej przedstawienie przez Wykonawcę na wskazanych przez Zamawiającego dwóch Komisjach Rady Miejskiej oraz sesji Rady Miejskiej, w których porządku obrad znajdzie się prezentacja Programu.

Zespół ekspertów (Zespół II) zapoznał się z wypracowanymi przez Zespół ds. PRT materiałami do Programu (Zespół I). Swoje uwagi przedstawił Prezydentowi, następnie wspólnie z Wydziałem Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji (RWP) został ustalony ostateczny zakres PRT.

Zespół II uznając, że „Diagnoza...”, jak i niektóre inne ww. dokumenty wymagają znacznego uzupełnienia i zweryfikowania, poprosił UM i podległe mu, bądź formalnie z nim związane organizacje, instytucje, stowarzyszenia itd., 29 dokumentów⁷, które m.in. zostały dokładnie ocenione w niniejszym „Programie...”. Jako, że w analizowanych przez Zespół II materiałach, otrzymanych z UM, spotykano się z pewnymi niejasnościami nomenklaturowymi, organiczną częścią tego dokumentu jest „Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów”.

„Program Rozwoju Turystyki dla Miasta Koszalina na Lata 2013-2016”, według założeń „Strategii rozwoju Koszalina” z 2013 r., będzie jej organiczną częścią. W związku z tym, członkowie Zespołu II, nawet kiedy ten dokument przyjął nazwę „Programu”, nadali jemu charakter strategii. Zawiera więc: część I, tj. diagnozę stanu obecnego oraz część II, tj. kierunki rozwoju funkcji turystycznej Koszalina – prognoza.

⁷ Dokumenty planistyczno-strategiczne, sprawozdawcze i inne, które na życzenie Zespołu ds. „Programu...” zostały dostarczone przez UM Koszalina, Koszalin 01.08.2013, ss. 3.

I.

DIAGNOZA STANU OBECNEGO

1. Ocena atrakcyjności turystycznej Koszalina

Atrakcyjność turystyczna jest właściwością obszaru lub miejscowości wynikającą z zespołu cech przyrodniczych lub pozaprzyrodniczych, która stanowi o zainteresowaniu ze strony turystów. O stopniu atrakcyjności turystycznej danego obszaru lub miejscowości decydują trzy czynniki, tj.:

- walory turystyczne,
- zagospodarowanie turystyczne,
- dostępność komunikacyjna⁸.

W związku z powyższym w Programie przedstawiono trzy ww. obszary pokazujące możliwości rozwoju turystyki w Koszalinie, tj.:

- ocenę walorów turystycznych Koszalina i terenów z nim sąsiadujących,
- analizę zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego oraz
- Koszalin – ważnym węzłem komunikacyjnym dla rozwoju turystyki na Wybrzeżu Środkowym.

W podsumowaniu przedstawiono, przy pomocy syntetycznych wskaźników, atrakcyjność turystyczną Koszalina, na tle 15 porównywalnych miast w Polsce.

1.1. Ocena walorów turystycznych Koszalina i terenów z nim sąsiadujących

1.1.1. Założenia wstępne

Przystępując do analizy walorów turystycznych należy przyjąć kilka założeń:

1. Ich analiza winna dotyczyć dwóch zasięgów przestrzennych, tj.: samego miasta wraz z bliższą strefą podmiejską, w granicach pieszej dostępności (do 5 km) oraz strefy dalszej – powyżej 5 km (dostępnej pojazdami własnymi i komunikacją publiczną);
2. W innym aspekcie należy rozpatrywać walory turystyczne dla mieszkańców miasta, a inaczej – dla turystów przyjezdnych (nie mylić z tzw. jednodniowymi odwiedzającymi⁹); w pierwszym przypadku mówimy przede wszystkim o walorach rekreacyjnych, a w drugim – o walorach turystycznych sensu stricto;
3. Nie zawsze ważne dla mieszkańców dużego miasta walory rekreacyjne, o charakterze przyrodniczym, są istotne dla gości-turystów;
4. Chociaż analiza dotyczy „walorów turystycznych”, nie należy tego utożsamiać z faktem, że przyciągają one turystów. Należy zawsze pamiętać, że „turystą” jest podróżujący, który korzysta z bazy noclegowej. Jeszcze raz należy podkreślić, że do Koszalina przyjeżdżają głównie tzw. „jednodniowi odwiedzający” (przede wszystkim z miejscowości nadmorskich Zatoki Koszalińskiej), natomiast „turyści” - sporadycznie¹⁰;
5. Nie można zgodzić się z tezą mówiącą, że: „Miasto Koszalin charakteryzuje się wysokim

⁸ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

⁹ Patrz: Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

¹⁰ Błędnie przyjmuje się w „Programie...” potoczną interpretację pojęcia „turysty”, uważając, że jest nim każda osoba, która przybyła do Koszalina.

potencjałem turystycznym wynikającym przede wszystkim z korzystnego położenia miasta oraz różnorodności walorów przyrodniczych”¹¹. Walory przyrodnicze są bowiem tutaj korzystne jedynie dla jego mieszkańców. Nie stanowią jednak magnesem przyciągającego turystów.

Przyjmując klasyczny podział walorów turystycznych na: wypoczynkowe, krajoznawcze i specjalistyczne¹², należy stwierdzić, że Koszalin dysponuje ograniczonymi w tym względzie zasobami, bądź brak ich zupełnie (tab. 1.1).

Tabela 1.1. Znaczenie głównych typów walorów turystycznych dla rozwoju turystyki w Koszalinie i strefie podmiejskiej

Lp.	Typ walorów	Koszalin i jego bliższa strefa podmiejska ^{a/}		Dalsza strefa podmiejska ^{b/}	
		korzystnych dla mieszkańców i jednodniowych odwiedzających	korzystnych dla gości - turystów	korzystnych dla mieszkańców i jednodniowych odwiedzających	korzystnych dla gości – turystów
1.	Wypoczynkowe	Nie ma	Nie ma	Nie ma	Są
2.	Krajoznawcze	Są	Są	Są (w ograniczonym zakresie)	Nie ma
3.	Specjalistyczne	Nie ma	Nie ma	Są	Są (w ograniczonym zakresie)

Objaśnienia: a/ - w granicach pieszej dostępności (do 5 km); b/ - powyżej 5 km (dostępna pojazdami własnymi i komunikacją publiczną).

Źródło: Opracowanie własne.

Zespół I we wszystkich swoich opracowaniach podkreśla wagę walorów turystycznych właśnie „dla turystów”¹³. Podjęto więc próbę pokazania z jednej strony, jakie znaczenie mają owe walory Koszalina dla turystyki przyjazdowej, a z drugiej – dla mieszkańców tego miasta i tzw. jednodniowych odwiedzających, którzy według nomenklatury UN WTO, stosowanej w Polsce nie są turystami.

1.1.2. Znaczenie walorów turystycznych Koszalina dla turystyki przyjazdowej

Celem przeanalizowania znaczenia walorów turystycznych Koszalina dla turystyki przyjazdowej przyjęto ich funkcjonalny podział, tj.: wypoczynkowe, krajoznawcze i specjalistyczne¹⁴.

Walory wypoczynkowe. Faktycznie walory wypoczynkowe (nie mylić – z rekreacyjnymi!) na obszarze samego miasta i bliskiej strefy podmiejskiej nie występują (tab. 1.1). Miasto nie może więc liczyć na turystów (trzeba pamiętać, że turysta to osoba korzystająca z noclegu!) zakupujących tutaj

¹¹ Diagnoza turystyczna miasta Koszalina, UM Koszalin, 2012, s. 4.

¹² Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

¹³ Identyfikacja Zespół I, analizując grupy docelowe projektów, podkreśla w prawie wszystkich Kartach projektów, które będą realizowane w latach 2013-2016; zał. 6.

¹⁴ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

produkt wczasowo-wypoczynkowy. Walory te występują na wybrzeżu Bałtyku i mają tam charakter rangi krajowej. Jednak oddalone są od miasta średnio o 20 km, tj. znajdują się w miejscowościach położonych nad Zatoką Koszalińską. Potencjalni goście Koszalina będą mogli je zakupić, pod warunkiem, że zostanie radykalnie zmieniona dostępność komunikacyjna do brzegu morskiego. To jednak nie nastąpi w okresie, dla którego jest opracowywany Program, tj. do 2016 r.

Reasumując - brak na badanym obszarze produktów wypoczynkowych. Tym samym nie można zakładać w Programie dalszego rozwoju bazy noclegowej dla aktualnego i potencjalnego segmentu turystów korzystających z urlopów i wakacji.

Walory krajoznawcze. Są głównym atutem tego miasta (tab. 1.1). Należy podkreślić, że dzielą się one na przyrodnicze i antropogeniczne¹⁵. Na analizowanym terenie brak krajoznawczych walorów o charakterze przyrodniczym dla turystyki przyjazdowej. W obrębie samego miasta, dominują jedynie walory antropogeniczne. Mają one głównie charakter regionalny; nie przyciągają turystów z innych regionów kraju i Europy. Poza miastem – są one przede wszystkim o charakterze przyrodniczym i mają tam jedynie rangę lokalną.

W Koszalinie jest jednak kilka walorów o charakterze ponadregionalnym. Są to: przede wszystkim wydarzenia kulturalne (Festiwal Kabaretu, Międzynarodowy Festiwal Organowy, Jarmark Jamieński, Festiwal Chórów Polonijnych, Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych „Młodzi i Film”), a także dwa obiekty o wysokim kunszcie artystycznym i technicznym, tj. amfiteatr i katedra gotycka, w których odbywają się te imprezy.

Wymienione walory krajoznawcze, o charakterze ponadregionalnym, winny w przyszłości stanowić rdzenie produktów turystycznych, nad którymi należy skupić się przy kształtowaniu konkretnych produktów rzeczywistych i poszerzonych¹⁶.

Walory specjalistyczne. W Koszalinie i w bliskiej strefie podmiejskiej nie ma walorów specjalistycznych dla turystów. Występują jedynie w strefie dalszej, gdzie są możliwości do uprawiania trzech typów turystyki, tj.: hippiki (Sianów), żeglarstwa (Mielno) i wędkarstwa (Manowo, Rosnowo, Mielno – wędkarstwo morskie). Zaproponowane walory do uprawiania kajakarstwa na rzekach Unieść i Radew faktycznie, są o znaczeniu wybitnie lokalnym i nie mają większego związku z rozwojem turystyki w Koszalinie.

Zespół I w opracowanej „Diagnozie...” przyjął genetyczny sposób podziału walorów, tj. na stworzone przez naturę (przyrodnicze) i będące dziełem rąk ludzkich (antropogeniczne)¹⁷. Stąd też Zespół II odniósł się szczegółowo do tej właśnie konwencji (tab. 1.2). Na wstępie należy podkreślić, że wszystkim tym walorom, wymienionym w kol. 2, Zespół I przypisuje duże znaczenie dla rozwoju turystyki przyjazdowej do Koszalina.

¹⁵ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

¹⁶ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

¹⁷ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

Tabela 1.2. Walory turystyczne Koszalina i strefy podmiejskiej

Lp.	Walory turystyczne przyjęte w Programie przez Zespół I ^{a/}	Koszalin i jego bliska strefa podmiejska		Dalsza strefa podmiejska	
		korzystnych dla mieszkańców i jednodniowych odwiedzających	korzystnych dla gości – turystów	korzystnych dla mieszkańców i jednodniowych odwiedzających	korzystnych dla gości – turystów
I. WALORY PRZYRODNICZE					
1.	Ukształtowanie powierzchni (Góra Chełmska)	+(L)	-	Nd	Nd
2.	Struktura użytkowania gruntów	+(L)	-	Nd	Nd
3.	Warunki klimatyczne	-	-	-	-
4.	Rzeki - Dzierżęcinka	+(L?)	-	+(L?)	-
5.	Jezioro Jamno	+(L)	-	Nd	Nd
6.	Jezioro Lubiatowskie	Nd	Nd	+(L?)	-
7.	Szata roślinna	+(L)	-	Nd	Nd
II. WALORY ANTROPOGENICZNE					
1.	Uwarunkowania historyczne	-	-	-	-
2.	Średniowieczne mury	+(R)?	-	Nd	Nd
3.	Katedra gotycka	+(PR)	+(PR)	Nd	Nd
4.	Pałac Młynarza	+(L)	-	Nd	Nd
5.	Kościół zamkowy	+(L)	-	Nd	Nd
6.	Skansen kultury jamneńskiej	+(R)	-	Nd	Nd
7.	Park Księżąt Pomorskich	+(L)	-	Nd	Nd
8.	Amfiteatr	+(PR)	+(PR)	Nd	Nd
9.	Instytucje kulturalne ^{b/}	Nd	Nd	Nd	Nd
10.	Działalność kulturalna	+(R)	-	Nd	Nd
11.	Wydarzenia kulturalne:				
	• Międzynarodowy Festiwal Organowy	+(R)	+(R)	Nd	Nd
	• Jarmark Jamneński	+(R)	+(R)?	Nd	Nd
	• Festiwal Kabaretu	+(PR)	+(PR)	Nd	Nd
	• Festiwal Chórów Polonijnych	+(R)	+(R)	Nd	Nd
	• Festiwal „Młodzi i Film”	+(PR)	+(PR)	Nd	Nd
12.	Imprezy sportowe	+(R)	-	Nd	Nd
III. ATRAKCJE TURYSTYCZNE KOSZALINA^{c/}					
1.	Koszałek	-	-	-	-
2.	Szynobus	-	-	-	-
3.	Kolejka wąskotorowa	+(L?)	+	-	-

Objaśnienia: a/ - kolejność analizowanych elementów, jak przyjęto ją w dokumencie opracowanym przez Zespół I w „Diagnozie...”; b/ - instytucje kulturalne – nie są walorami turystycznymi; c/ - to nie są atrakcje turystyczne; „+” – walory istnieją; „-” – walorów brak; „?” – walory obciążone ułomnościami; „Nd” – nie dotyczy badanego zjawiska. Ranga walorów: „PR” – ponadregionalne; „R” – regionalne; „L” – lokalne.

Źródło: Opracowanie własne.

W tab. 1.2 nie wymieniono pewnej grupy walorów. Są one bowiem powszechne w polskich miastach, szczególnie obiekty architektoniczne (kamienice, kościoły, kaplice, pałace, dworki,

skanseny itd.). Nie uwzględniono także obiektów chronionych (pomników przyrody, rezerwatów, obszarów chronionego krajobrazu), gdyż same w sobie nie są celem podróży turystów, a ponadto – nie mają na tyle wysokiej wartości, aby wokół nich można było budować produkty turystyczne. Część z nich jest nawet wyłączona z użytkowania turystycznego.

W tym rozważaniu mogą być jednak dwa wyjątki, tj.: Rezerwat Archeologiczny „Kamienne Kęgi”, położony w Grzybnicy (gm. Manowo) oraz „Skansen kultury jamneńskiej”. Pierwszy z nich obecnie, ze względu na małą dostępność komunikacyjną i zerową „obudowę infrastrukturalną”, nie jest produktem turystycznym¹⁸. Może nim być, gdy cenność ta zostanie udostępniona turystom, jak na przykład odrestaurowany „Rynek” w Krakowie. Drugi także jest tylko jedną z wielu podobnych ekspozycji w Polsce. Może stać się produktem turystycznym po jej ożywieniu, typu inscenizacje, światło, dźwięk itd.

„Koszałek” i „Szynobus” nie są klasycznymi atrakcjami turystycznymi¹⁹, a jedynie elementami zwiększającymi dostępność komunikacyjną. Zresztą służą one głównie jako środek transportu i nie „przyciągają” turystów przyjeżdżających do Koszalina. Są jedynie wykorzystywane przez tzw. jednodniowych odwiedzających. Przykładem atrakcji turystycznej może być jedynie kolejka wąskotorowa.

Należy zgodzić się z autorami Zespołu I opracowującymi „Diagnozę...”, że część z tych walorów przyrodniczych, jest obciążona określonymi ułomnościami, które tam sformułowano pod tytułem „Zidentyfikowane problemy”²⁰:

- zanieczyszczenie rzeki Dzierżęcinki,
- degradacja środowiska przyrodniczego (zmniejszająca się powierzchnia terenów oraz liczebność zadrzewień i zakrzewień cennych przyrodniczo), przeznaczanie terenów zielonych pod zabudowę,
- ograniczenie zagospodarowania terenu Jamno-Łabusz z powodu występowania obszarów chronionych,
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna jeziora Jamno,
- brak bezpośredniego dostępu do morza (pomimo bliskości morza, Koszalin nie jest miastem nadmorskim),
- teren Góry Chełmskiej niewykorzystany turystycznie pod względem rekreacyjno-sportowym,
- brak całorocznego, bezpośredniego połączenia komunikacji miejskiej pomiędzy Górą Chełmską a centrum miasta.

1.1.3. Walory turystyczne dla mieszkańców Koszalina (walory rekreacyjne) i jednodniowych odwiedzających

1.1.3.1. Walory przyrodnicze Koszalina

Jak wcześniej podkreślono, walory turystyczne Koszalina nie mają większego znaczenia dla turystów, natomiast – są bardzo ważne (wysokiej rangi) dla jego mieszkańców (tab. 1.1-1.2). Nie

¹⁸ Na terenie rezerwatu archeologicznego w lesie koło Grzybnicy jest jedynie wystawa polowa, nad którą opiekę merytoryczną sprawuje Muzeum.

¹⁹ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

²⁰ Diagnoza turystyczna miasta Koszalina, UM Koszalin, 2012, s. 15.

można jednak zgodzić się, że walorem dla Koszalinian jest klimat tego miasta, rzeka Dzierżęcinka²¹, jezioro Lubiатовskie, czy nawet – jezioro Jamno. Klimat jest wręcz antywalorem.

Trzeba tutaj wyraźnie podkreślić, że właśnie te ułomności jednoznacznie dyskwalifikują klimat, rzekę i jeziora z grupy walorów (najwyższe opady – lipiec, sierpień, czystość rzeki - niska, czystość jeziora - niska, niedostępność brzegów obu akwenów itd.).

Najważniejszym walorem przyrodniczym Koszalina i jego bliższej oraz dalszej strefy podmiejskiej, jest czynnik, który można określić jako „krajobrazowość”. Generalnie polega on na dużej zmienności krajobrazowej, a ponadto – na przewadze elementów przyrodniczych (lasy miejskie i parki, tereny łąkowe) nad efektami zurbanizowania, na bliskości dużych kompleksów leśnych względem obszarów zabudowanych oraz ich „oryginalności”.

Sama substancja miejska łączy się bowiem z dwoma ogromnymi obszarami starodrzewów buczyny pomorskiej, na wielu przestrzeniach mającej charakter, określanej w literaturze, jako „parkowy”. Drugi element tej „oryginalności” to duże deniwelacje na stosunkowo niewielkiej powierzchni. Faktycznie w obrębie miasta dochodzą one do 137 m; od poziomu Bałtyku, do Góry Chełmskiej, najwyższego szczytu na polskim Pobrzeżu Bałtyckim. Trzeci element, hierarchicznie jednak najważniejszy dla mieszkańców Koszalina, to położenie miasta nad Bałtykiem. Jest drugim, po Trójmieście, dużym obszarem zurbanizowanym w Polsce, sąsiadującym (jednak tylko geograficznie, nie – komunikacyjnie!) z Bałtykiem.

Oba ww. obszary – wybrzeże Zatoki Koszalińskiej i zalesione Wzgórze Koszalińskie - są głównymi kierunkami weekendowej (a nawet – codziennej!) penetracji mieszkańców Koszalina. Zarówno jeden, jak i drugi – nie są jednak właściwie przystosowane do tego celu. W pierwszym przypadku – brak właściwej dostępności komunikacyjnej²², w drugim – słaba infrastruktura turystyczna i paraturystyczna. Winny to być dwa główne kierunki działania miasta na rzecz tworzenia właściwych możliwości rekreacji na otwartych przestrzeniach, zarówno w perspektywie krótkofalowej (2013-2016), jak i dalszej (2017-2020). Nie może być tak, że dostęp mieszkańców Koszalina jest utrudniony do dwóch typów walorów przyrodniczych o charakterze krajowym.

Istotnym walorem są także tereny zielone w obrębie samego miasta, przede wszystkim jego parki.

W tym miejscu należy podkreślić, że ww. „krajobrazowość” obszarów sąsiadujących z Koszalinem oraz bliskość dużego akwenu – jeziora Jamno, a tym samym Bałtyku, są wyjątkowo korzystnymi czynnikami, które w przyszłości mogą spowodować zainteresowanie budową tam osiedli „drugich domów”. Inwestorami wcale nie muszą być mieszkańcy samego Koszalina. Szerzej na ten temat, a także specyfiki występujących tam turystycznych walorów przyrodniczych pisał A. Szwichenberg

²¹ Rzeka Dzierżęcinka może stać się ważnym elementem produktu turystycznego miasta po zrealizowaniu w latach 2013-16 ważnego projektu nr 14: „Zagospodarowanie pradoliny rzeki Dzierżęcinki” (tab. 2.4). Nie będzie to jednak produkt przyciągający turystów, a jedynie ważny walor rekreacyjny dla mieszkańców Koszalina.

²² Sprawie tej poświęcono sporą uwagę w literaturze, m.in. w opracowaniach A. Szwichenberga: A. Szwichenberg, *Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym*, Wydawnictwo WSI, Koszalin, 1995, s. 90-101; A. Szwichenberg, *Planistyczne przesłanki rozwoju ekoturystyki w nadmorskiej strefie rekreacyjnej*, w: *Ekologiczne uwarunkowania rozwoju turystyki w Makroregionie Bałtyk – Pomorze. Szanse i zagrożenia*, red. A. Szwichenberg, PTE Koszalin, Koszalin 1996; A. Szwichenberg, *Turystyka – potencjalnie ważną działalnością usługową Koszalina*, w: *Problemy społeczno-gospodarcze byłych miast wojewódzkich po reformie podziału administracyjnego kraju*, PTE Koszalin, Koszalin 2000, s. 128-130; A. Szwichenberg, *Transformacje funkcjonalne i przestrzenne Koszalina w gospodarce rynkowej*, w: *Przemiany bazy ekonomicznej i struktury przestrzennej miast*, red. J. Słodczyk, Uniwersytet Opolski, Opole 2002, s. 197.

w licznych swoich publikacjach dotyczących rozwoju turystyki w Koszalinie i na całym polskim wybrzeżu²³.

Teren ten, chociaż obecnie „trudny” pod względem nośności gruntu, nieuregulowanych stosunków wodnych, braku wysokiej roślinności itd., potencjalnie może stać się bardzo atrakcyjnym obszarem pod inwestycje różnego typu. Stanie się to prawdopodobnie po zrealizowaniu obwodnicy Koszalin-Sianów. Należy zakładać, że będzie to miało miejsce już po zakończeniu obowiązywania tego Programu.

W związku z powyższym Zespół II jednoznacznie optuje za podjęciem w latach obowiązywania tego dokumentu (2013-2016) odpowiednich prac planistycznych i innych przygotowujących tereny pod inwestycje rekreacyjno-rozrywkowe. Obwodnica zawsze przyciąga inwestycje z różnych branż. Obszar położony między tą obwodnicą, a południowym brzegiem Jamna nie powinien być zawłaszczony przez usługi przetwórcze, przemysłowe.

1.1.3.2. Walory antropogeniczne

Walory antropogeniczne, a szczególnie imprezy kulturalne organizowane w Koszalinie są ważne zarówno dla mieszkańców, jak również – jednodniowych odwiedzających, przybywających głównie z miejscowości nadmorskich położonych nad Zatoką Koszalińską (tab. 1.2-1.3).

Koszalin jest liczącym się centrum kulturowym na tym fragmencie polskiego Pobrzeża. Decydują o tym walory antropogeniczne w dwóch postaciach, tj. zarówno w formie obiektów i urządzeń kulturowych, jak również – organizowanych imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych. Mogą one stanowić rdzenie dla wielu produktów turystycznych²⁴. Warunkiem jest jednak ich odpowiednie wyeksponowanie, przystosowanie do potrzeb mieszkańców oraz gości.

W związku z powyższym analizę walorów antropogenicznych podzielono na dwie części, tj.:

- obiekty i urządzenia dóbr kultury oraz
- imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne.

W drugim przypadku podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: czy słuszne jest obiegowe stwierdzenie, wręcz – teza, że Koszalin jest bardzo ważnym centrum kulturowym na mapie Polski, przyciągającym nie tylko jednodniowych odwiedzających, ale także, w dużym stopniu – turystów.

Walory antropogeniczne – obiekty dóbr kultury. Jednoznacznie można stwierdzić, że prawie wszystkie obiekty i urządzenia kulturowe wymienione w tab. 1.3, mają jedynie charakter lokalny i regionalny. Tylko dwa, tj. katedra i amfiteatr mają charakter ponadregionalny (tab. 1.2).

O ile te obiekty już są odpowiednio wyeksponowane i stanowią ważne elementy budującego się produktu turystycznego miasta, to nie doczekało się tego cenne mieszczańskie budownictwo neogotyckie i secesyjne zlokalizowane w sąsiedztwie ulic: Matejki, Zwycięstwa, Piłsudskiego i innych

²³ Dokładniej sprawy „drugich domów” w sąsiedztwie Koszalina autor ten pisał m.in. w takich publikacjach, jak: A. Szwichenberg, S. Lewandowski, Kierunki rozwoju turystyki w Koszalinie, „Problemy Turystyki” nr 3, 1991; A. Szwichenberg, Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 1995, s. 90-100; A. Szwichenberg, Planistyczne przesłanki rozwoju ekoturystyki w nadmorskiej strefie rekreacyjnej, w: Ekologiczne uwarunkowania rozwoju turystyki w Makroregionie Bałtyk-Pomorze. Szanse i zagrożenia, red. A. Szwichenberg, PTE Koszalin 1996; A. Szwichenberg, Gospodarka turystyczna polskiego wybrzeża, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006, s. 76-80 itd.

²⁴ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

(tab. 1.3). Także nie doczekały się odpowiedniego wyeksponowania takie obiekty i wydarzenia historyczne, jak:

- kilkusetletnia historia istnienia garnizonu koszalińskiego wraz z istniejącymi na terenie miasta obiektami budownictwa militarnego,
- kilkusetletnia historia ruchu pielgrzymkowego na Górę Chełmską²⁵ oraz
- postaci Koszalinian, znaczących dla światowej nauki i kultury.

Tabela 1.3. Walory dóbr kultury Koszalina

Lp.	Typy i rodzaje walorów występujących w Koszalinie zgodnie z przyjętą w Polsce nomenklaturą		Obiekty znajdujące się w Koszalinie i ich specyfika
	typy walorów	rodzaj walorów	
1.	Zabytki architektury i budownictwa	1. Miejskie budownictwo obronne	<ul style="list-style-type: none"> • Średniowieczne mury obronne • Koszary pruskie
		2. Budownictwo sakralne	<ul style="list-style-type: none"> • Katedra gotycka (XIV w.) • Kościół zamkowy – XIII/XIV w. • Kaplica p.w. św. Gertrudy – gotyk (XIV w.)
		3. Obiekty administracyjne i kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> • Domek Kata – gotyk • Neogotycki budynek Archiwum Państwowego – XIX w. • Neogotycki budynek Poczty Głównej – XIX w. • Gmach Rejencji - XIX w. • Neogotycki budynek Polikliniki – koniec XIX w. • Budynek teatru – początek XX w.
		4. Budownictwo mieszczańskie	<ul style="list-style-type: none"> • Pałac Młynarza – XIX w. • Secesja (ul. Piłsudskiego, ul. Matejki, Zwycięstwa, itd.)
		5. Inne obiekty	<ul style="list-style-type: none"> • Amfiteatr im. I.J. Paderewskiego – lata 70. XX w. • Hala widowiskowo-sportowa – XXI w. • Koszalińskie Ptaki – pomnik W. Hasióra
2.	Muzea		<ul style="list-style-type: none"> • Muzeum w Koszalinie i skansen kultury jamneńskiej • Muzeum Obrony Przeciwlotniczej • Ruchome zabytki w katedrze
3.	Inne		<ul style="list-style-type: none"> • Koszalińska Kolej Wąskotorowa

Źródło: Opracowanie własne.

Koszalin powinien stać się również jednym z ważniejszych ogniw szlaków, które formalnie istnieją (szczególnie – Szlak Solny), a także nowych, które zaproponował A. Szwichtenberg w 1995 r., tj.: „Szlak Brązu i Żelaza” oraz „Szlak Północnego Gotyku”²⁶. Zdefiniowane przez ww. autora szlaki mogą

²⁵ Miejsce pielgrzymkowe na Górze Chełmskiej obecnie nie jest jeszcze walorem turystycznym. Może się nim stać po zrealizowaniu w latach 2013-16 projektu inwestycyjnego Karta nr 26: „Budowa Centrum Pielgrzymkowo-Turystycznego na Górze Chełmskiej w Koszalinie”, w którym zostanie wyeksponowana idea masowych pielgrzymek średniowiecznych zmierzających na to miejsce z całej Europy.

²⁶ A. Szwichtenberg, Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym, Wydawnictwo WSI, Koszalin, 1995, s. 148-162.

pozwolić na wyeksponowanie znaczenia Koszalina w kilku epokach, a mianowicie: brązu, żelaza i gotyku. Pozwolą również na jednodniowe pobyty gości poza miastem, a więc na dywersyfikację spędzania przez nich czasu.

Jednym z ważniejszych walorów kulturowych w najbliższej dekadzie, może także stać się przebiegający przez Koszalin, ważny szlak europejski, który na wybrzeżu Bałtyku określany jest jako „Pomorska Droga św. Jakuba”²⁷. Należy jednak pamiętać, że samo wytyczenie szlaku, jego oznakowanie, jego promocja itd., nie sprawią że będzie on natychmiast „żył”. Koszalin ma jednak dodatkowy atrybut, jakim jest Góra Chełmska – jedno z ważniejszych centrów pielgrzymkowych w średniowieczu, na której w najbliższych latach zostanie zrealizowana odpowiednia baza dla pielgrzymów.

Jak wyżej wspomniano Koszalin już wyeksponował dwa obiekty kulturowe o charakterze ponadregionalnym, jakimi są katedra i amfiteatr²⁸. Jest także kilka, które do tego pretendują. Bardziej istotna jest jednak odpowiedź na pytanie: jak ważną rolę, wśród walorów antropogenicznych Koszalina, pełnią organizowane w nim imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne? Czy Koszalin jest zapleczem przeżyć rekreacyjnych, w tym głównie - poznawczych, intelektualnych dla uczestników ruchu turystycznego na Wybrzeżu Środkowym?

Koszalin – jako ważne centrum kulturowe na Wybrzeżu Bałtyku! W grupie walorów antropogenicznych ważną rolę odgrywają imprezy kulturalne organizowane przez Urząd Miasta i instytucje kultury. Potrzeby kulturalne mieszkańców Koszalina i jego gości zaspokajają następujące instytucje kultury:

- Centrum Kultury 105 w Koszalinie,
- Bałtycki Teatr Dramatyczny im. J. Słowackiego,
- Koszalińska Biblioteka Publiczna im. J. Lelewela,
- Muzeum w Koszalinie,
- Filharmonia Koszalińska im. Stanisława Moniuszki.

Z punktu widzenia analizowanego problemu, tj. jakości walorów antropogenicznych - niniejszą ocenę należy poprzedzić funkcjonującą tezą, że Koszalin spełnia ważną rolę kulturową dla osób goszczących na Wybrzeżu Środkowym. Po prostu, że imprezy organizowane w tym mieście są jednym z głównych magnesów przyciągających turystów i jednodniowych odwiedzających, przede wszystkim spędzających czas w obiektach nad Zatoką Koszalińską.

Aby sprawdzić słuszność tej tezy w pierwszej kolejności dokonano oceny wybranych organizowanych imprez kulturalnych i sportowych z 2013 r., a w drugiej - przeanalizowano działalność ważnych graczy na rynku kulturowym Koszalina, do których zaliczono: filharmonię, teatr, bibliotekę, za ostatnie cztery lata 2009-2013.

Jak już wspomniano, Centrum Kultury jest głównym organizatorem imprez kulturalnych w Koszalinie, w tym głównie ważnych dla promocji miasta festiwali filmowych, muzycznych i kulinarnych, jak:

- Hanza Jazz Festiwal,
- Festiwal Rockowy Generacja,
- Festiwal Pieśni Religijnej,

²⁷ Koszalin na szlaku św. Jakuba, Koszalin.pl; 13.09.2013.

²⁸ Jeden z projektów na lata 2013-16 nr 39: „Rewitalizacja parku przy Amfiteatrze” w dużym stopniu przyczyni się do wyeksponowania tego dzieła sztuki inżynierskiej.

- Festiwal Zespołowej Muzyki Akordeonowej,
- Festiwal Kulinaryny na Ulicy Smaków,
- Koszaliński Festiwal Debiutów Filmowych Młodzi i Film.

W niniejszym opracowaniu odniesiono się jednak tylko do tego co ta instytucja podejmuje w sezonie letnim. Analizę imprez z 2013 r., zewidencjonowanych przez Centrum Kultury 105, jak już wspomniano, odniesiono do dwóch typów, tj. kulturalnych i sportowych, które mają (będą miały!) miejsce w Koszalinie w tym roku. Podjęto próbę oceny rangi tych imprez, przyjmując cztery ich kategorie: lokalne, regionalne, ponadregionalne i krajowe. Zakłada się, że tylko imprezy ponadregionalne i krajowe mogą decydować o tym, że miasto faktycznie spełnia ważną rolę, jako centrum kulturowe, dla tej części polskiego wybrzeża. Podjęto także ocenę ilościową imprez przedstawiając ich statystykę w rozbiciu na poszczególne miesiące (tab. 1.4).

Tabela 1.4. Najważniejsze wydarzenia kulturalne i sportowe w Koszalinie w 2013 r.

Lp.	Miesiąc	Imprezy kulturalne				Imprezy sportowe			
		krajowe	ponadregionalne	regionalne	lokalne	krajowe	ponadregionalne	regionalne	lokalne
1.	I	-	1	1	2	-	-	-	7
2.	II	-	-	-	-	-	-	-	4
3.	III	-	-	-	3	-	-	9	1
4.	IV	-	-	-	1	1	-	-	9
5.	V	-	-	1	6	2	-	3	9
6.	VI	1	1	-	-	-	-	3	4
7.	VII	1	-	1	1	1	-	-	3
8.	VIII	-	1	-	-	1	-	1	2
9.	IX	1	-	2	-	1	-	-	3
10.	X	1	-	1	-	1	-	2	5
11.	XI	1	-	1	-	-	-	-	2
12.	XII	-	-	-	1	-	2	-	5
Razem		5	3	7	14	7	2	18	54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Koszalin;

http://koszalin.pl/sites/default/files/pliki/kultura/kalendarz_wydarzen_sportowych_i_kulturalnych.pdf
(07.08.2013 r.).

W pierwszym rzędzie należy podkreślić bardzo dużą aktywność organizatorów tych dwóch typów imprez. W 2013 r. odbyło się łącznie 110 imprez, z czego kulturalnych – 29. Z tej liczby aż 93,6% imprez miała charakter lokalny i regionalny (tab. 1.4). Kontynuując dalej – z ogólnej liczby projektów prawie 62% - to imprezy lokalne. Jest to w części pozytywne zjawisko. Zadaniem Miasta jest bowiem zaspokajanie potrzeb kulturalnych jego mieszkańców.

Liczy się nie tylko ich charakterystyka ilościowa, ale przede wszystkim – jakościowa. Należy wyraźnie podkreślić, że prowadzenie statystyki ilościowej w odniesieniu do imprez kulturalno-rekreacyjnych, nie jest miarodajną oceną działalności danej instytucji. Bardziej wymiernym wskaźnikiem, od liczby imprez, mogłaby być m.in.: liczba osób uczestniczących w tych imprezach, przynoszone z nich korzyści finansowe itd. Danych takich brak. W tym opracowaniu nie chodzi o ocenę merytoryczną imprez, ale o określenie stopnia „kulturowego wsparcia” atrakcyjności turystycznej Koszalina, tj. o pokazanie liczby imprez organizowanych przede wszystkim w sezonie turystycznym.

Zaskakuje niewielka liczba organizowanych przez miasto imprez hitowych, zarówno kulturalnych, jak i sportowych, takich o charakterze krajowym i ponadregionalnym (odpowiednio: 8 i 9). Najbardziej niepokojące jednak jest to, że w szczycie sezonu odbyły się tej rangi zaledwie 4 imprezy (odpowiednio: 2 i 2). Pozostałe imprezy ponadregionalne odbywają się bowiem poza sezonem turystycznym (tab. 1.4).

W głównym obiekcie widowiskowym – amfiteatrze, Miasto w lipcu i sierpniu 2013 r. zorganizowało 11 imprez, jednak charakter ponadregionalny miała w tym czasie zaledwie jedna, tj. „Festiwal Kabaretu”, a pozostałe – regionalny, lub lokalny (nawet „Międzynarodowy Festiwal Organowy”).

Reasumując – Koszalin obecnie, w zakresie organizowanych imprez kulturalnych i sportowych, jest na poziomie regionalnym. Produkty z tego zakresu nabywane są bowiem przede wszystkim przez: mieszkańców miasta, strefy podmiejskiej i tzw. jednodniowych odwiedzających, gości strefy brzegowej. Bez badań, bo takich się nie prowadzi, niewielka liczba uczestników tych imprez przyjeżdża spoza Pomorza Środkowego, a już znikoma – w połączeniu z zakupieniem miejsca noclegowego w obiektach miasta. Odnosi się to nawet do wspomnianej hitowej imprezy pod nazwą „Festiwal Kabaretu”. Aby Koszalin był faktycznie – centrum kulturalnym i sportowym – dla wybrzeża Zatoki Koszalińskiej, należy wypromować kilka takich imprez. Szerzej na ten temat Zespół II wypowiada się przy okazji analizy projektów przewidzianych do realizacji w okresie obowiązywania Programu.

Powyższe obiekty potwierdza także analiza funkcjonowania Koszalińskiej Biblioteki Publicznej, Muzeum w Koszalinie i Filharmonii Koszalińskiej.

Koszalińska Biblioteka Publiczna jest jednym z głównych animatorów życia kulturalnego w mieście i regionie. Ranga tej instytucji wskazuje, że winna ona obsługiwać zarówno gospodarzy, jak również gości-turystów przebywających na tym terenie w sezonie letnim. Czy tak jest? Podjęto próbę analizy dwóch istotnych wskaźników ilościowych działalności tej instytucji, tj.: promocję książek i spotkań autorskich oraz organizację wystaw w Koszalinie w latach 2009-2012 (tab. 1.5).

Tabela 1.5. Promocje książek, spotkania autorskie i wystawy organizowane przez Koszalińską Bibliotekę Publiczną w latach 2009-2012

Lp.	Miesiąc	Promocje książek i spotkania autorskie				Wystawy			
		2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012 ^{a/}
1.	I	1	-	-	.	1	2	1	.
2.	II	1	1	-	.	1	1	1	.
3.	III	1	4	2	.	2	2	3	.
4.	IV	2	4	2	.	-	1	1	.
5.	V	-	3	3	.	1	1	-	.
6.	VI	2	-	2	.	1	-	1	.
7.	VII	-	2	-	.	-	-	1	.
8.	VIII	-	-	-	.	-	-	-	.
9.	IX	-	2	1	.	1	1	2	.
10.	X	3	5	3	.	1	2	1	.
11.	XI	1	3	2	.	1	-	1	.
12.	XII	1	-	-	.	1	1	1	.
Razem		12	24	15	27	10	11	13	15

Objaśnienia: a/ – brak w sprawozdaniu KBP z tego roku podziału imprez na poszczególne miesiące.

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o: „Sprawozdanie Koszalińskiej Biblioteki Publicznej za lata 2009-2012”, UM Koszalin.

Badania wykazują, że instytucja ta organizuje bardzo bogaty program, zapraszając wybitne postaci świata literackiego, a także – organizując coraz więcej wystaw. Dynamika wzrostu liczby organizowanych promocji książek i spotkań autorskich w latach 2009-12 wynosiła 225%, a wystaw – 150%. Instytucja ta jednak swój program kieruje tylko i wyłącznie dla mieszkańców Koszalina. W szczycie sezonu, lipcu i sierpniu, w latach 2009-11 odbyły się bowiem tylko trzy tego typu imprezy²⁹. Stanowi to zaledwie 3,5% ogółu wszystkich promocji książek i spotkań autorskich oraz wystaw zorganizowanych w analizowanych latach. Można wyciągnąć wniosek, że Koszalińska Biblioteka Publiczna wcale nie buduje image Koszalina, jako ważnego centrum kultury w sezonie turystycznym, zarówno dla gości-turystów na Pobrzeżu Koszalińskim, a także – gości-jednodniowych odwiedzających.

Ważną placówką działającą na rzecz budowania kulturowego image Koszalina powinno być Muzeum, głównie poprzez prowadzenie działalności wystawienniczej, oświatowej i popularyzatorskiej. Analiza sprawozdań z działalności tej placówki³⁰ dla lat 2008-11 wykazuje, że jest ona bogata i ciekawa merytorycznie. Jednak wszystkie te imprezy są organizowane jedynie dla mieszkańców Koszalina. Nie są magnesem, walorem turystycznym, dla turystów. Nie stanowią obecnie istotnego czynnika promocyjnego miasta, jako centrum kultury w sezonie letnim.

Poza ww. statutową działalnością, Muzeum organizuje także trzy ważne imprezy, które mogłyby być elementami wspomnianej promocji miasta, tj. „Noc Muzeów”; akcja letnia dla młodzieży szkolnej pozostającej w mieście i „Jarmark Jamneński”. Pierwsze dwie nie mają żadnego związku z letnim sezonem nad Bałtykiem. „Noc Muzeów” odbywa się bowiem w maju. W sezonie letnim Muzeum organizuje letnie zajęcia dla młodzieży. Uczestniczy w nich niewiele osób (w zajęciach plastycznych - zaledwie 40 uczniów, natomiast w imprezie „Plac dawnych gier i zabaw” - około 600 osób) i są to w całości mieszkańcy Koszalina.

Jedynie „Jarmark Jamneński”, bardzo wartościowa impreza, jednak o charakterze lokalno-regionalnym, zahacza o sezon letni. Są to cztery jednodniowe święta artystów i rękodzielników (np. w 2011 r.: 05 czerwca.; 03 lipca; 07 sierpnia; 11 grudnia). W sumie w analizowanym roku brało w nich udział: 217 uczestników indywidualnych i 14 – grupowych; głównie z województwa zachodniopomorskiego (190 os.).

W oparciu o kilkuletnie doświadczenia, wynikające z organizacji tej imprezy, należy budować konkretny produkt turystyczny, który będzie nabywany nie tylko przez mieszkańców Koszalina, ale – także przez większą liczbę jednodniowych odwiedzających ze Środkowego Wybrzeża, a nawet – turystów spoza Pomorza. Należałoby w tym względzie wykorzystywać doświadczenia wynikające, m.in. z „Jarmarku Dominikańskiego” w Gdańsku.

Część imprez z „Jarmarku Jamneńskiego” powoli można będzie przenosić w sąsiedztwo miejscowości Jamno lub Łabusz. W perspektywie należałoby tam zrealizować ideę, mającą swoje początki w latach 70. XX w., - budowy osady jamneńskiej, prezentującej kulturę jamneńską; coś na wzór Wioski Słowian i Wikingów na Wolinie. W tym przypadku można by wykorzystywać także wzory z organizacji imprez folklorystycznych, które co roku mają miejsce w Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach.

Wprawdzie tereny wokół Jamna głównie należą do osób prywatnych i jeszcze nie są podłączone do sieci kanalizacyjno-sanitarnej, a także są częściowo chronione, jednak już w tym Programie winno

²⁹ Nie uwzględniono roku 2012, gdyż w sprawozdaniu z tego roku KBP nie dokonała podziału imprez na poszczególne miesiące.

³⁰ Analizę dokonano w oparciu o: „Sprawozdania z działalności muzeum w Koszalinie”, dla lat: 2008, 2009, 2010, 2011, Muzeum, Koszalin, materiał w wersji elektronicznej.

się zaakcentować harmonogram prac i określone konkretne działania na rzecz utworzenia tego produktu turystycznego (wykup ziemi, przyspieszenie prac nad skanalizowaniem tych terenów, nabywanie obiektów i urządzeń folklorystycznych itd.).

Szerzej ideę stworzenia prawdziwej kilkudniowej, lub trwającej dłużej imprezy pod nazwą „Jarmark Jamneński”, Zespół II przedstawił w komentarzu do Kart projektów w dalszej części Programu (tab. 2.14).

Filharmonia Koszalińska, podobnie jak teatr, w zasadzie funkcjonują poza sezonem letnim. Jednakże ta pierwsza z wymienionych instytucji kulturalnych w szczycie sezonu prowadzi bardzo cenny cykl imprez w ramach „Międzynarodowego Festiwalu Organowego”.

Cenność tego aspektu działań wynika z dwóch faktów. Po pierwsze – imprezy te odbywają się w szczycie sezonu, tj. w lipcu i sierpniu, a po drugie – są przeprowadzane nie tylko w Koszalinie (4 koncerty), ale także w kilku miejscowościach liczących się na mapie turystycznej Polski, tzn.: Darłowie, Dźwirzynie i Sarbinowie (po dwa koncerty) oraz w innych jednostkach osadniczych, jak: Białogard i Szczecinek (po jednym). Jest to właściwy sposób wykorzystania tego typu waloru kulturowego na rzecz zwiększania atrakcyjności turystycznej samego Koszalina, jak i terenów z nim sąsiadujących.

Jak podaje się w PRL na lata³¹: „...FK jest organizatorem Międzynarodowego Festiwalu Organowego, największej (ok. 35 koncertów) tego typu imprezy w Polsce. Festiwal ten należy również do jednych z trzech najstarszych w Polsce – do tej pory odbyły się jego 44 edycje. Koncerty festiwalu prezentowane są od czerwca do sierpnia w Katedrze Koszalińskiej”.

Filharmonia Koszalińska wykonuje naprawdę duże zadania. Analizując jednak dane zawarte w PRL można obliczyć, że w 2010 r. względem 2006 r. liczba koncertów spadła o 11,6%, a liczba słuchaczy - aż o 39,6%. Podano skrajne wielkości dla tego interwału czasowego. Nie da się jednak ukryć, że nastąpiła w tym okresie bardzo widoczna tendencja spadkowa, szczególnie w odniesieniu do liczby słuchaczy.

Należy jednak przyjrzeć się tej imprezie z punktu widzenia jej roli w promowaniu samego Koszalina, a więc – działalności w czasie sezonu letniego (tab. 1.6). Tutaj już jednoznacznie należy podkreślić, że jest ona znikoma. Stąd też wcześniej w tej części opracowania zaliczono ją do rangi regionalnej.

Wyżej wspomniany Festiwal Organowy ma miano „międzynarodowego”. Jednak międzynarodowy jest jedynie skład wykonawców. Prawie w ogóle nie wpływa on na przyjazdy turystów do Koszalina, a głównie uczestnikami są jednodniowi odwiedzający i mieszkańcy poszczególnych miejscowości, w których odbywają się koncerty. Co innego, gdyby ten Festiwal miał swój „rdzeń” w Koszalinie. Aby rozwijał się ruch turystów (osób związanych z noclegiem!) musiałby on trwać w tej miejscowości co najmniej przez kilka dni. Ważnym jego uzupełnieniem byłyby także koncerty wykonywane, jak do tej pory, w miejscowościach turystycznych Środkowego Pomorza.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania ważniejsze znaczenie ma jednak sezon letni (tab. 1.6). A tu statystyka jest nieubłagana, jak chociażby w odniesieniu do liczby koncertów symfonicznych i kameralnych w lipcu i sierpniu. W 2008 r. było ich zaledwie 5,7% ogólnej liczby koncertów mających miejsce w całym roku, a w 2009 r. – 7,0%. Jest to nawet o wiele mniej niż średnio winno przypadać na każdy miesiąc w poszczególnych latach (2008 r. – 8,8%; 2009 r. – 9,4%).

³¹Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Koszalina na lata 2011-2013, Załącznik do Uchwały Nr IX/ 91/ 2011 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 28 kwietnia 2011 r., s. 38.

Tabela 1.6. Koncerty symfoniczne i kameralne wykonane przez Filharmonię Koszalińską, zlecone przez kontrahentów w sezonach letnich 2008-2009*

Lp.	Miejscowość	2008			2009		
		lipiec	sierpień	razem	lipiec	sierpień	razem
1.	Białogard		3	3	1	2	3
2.	Czaplinek	1	1	2	-	2	2
3.	Darłowo	1	1	2	1	3	4
4.	Dźwirzyno	3	-	3	2	3	5
5.	Grzybowo	1	2	3	2	2	4
6.	Karlino	-	-	-	1	2	3
7.	Kołobrzeg	-	-	-	1	1	2
8	KOSZALIN	2	4	6	4	4	8
9.	Rzecz	-	-	-	1	-	1
10.	Sarbinowo	3	2	5	2	5	7
11.	Siemczyno	-	-	-	-	1	1
12.	Wejherowo	-	2	2	1	-	1
	Razem	11	15	26	16	25	41

Objaśnienia: * – ze względu na niespójność „Sprawozdań merytorycznych z działalności Filharmonii Koszalińskiej” z lat 2008-2012 nie udało się zaobserwować trendów w dłuższym okresie niż dwa lata. Można jednak na tej podstawie stwierdzić, że w polityce programowej dyrekcji dostrzega się właściwe działania. Między innymi pozytywny fakt, że około 50% koncertów w każdym z tych lat odbyło się w miejscowościach nadmorskich. Dodając do tego Koszalin – odsetek ten dochodzi do 75%. Jak wynika ze sprawozdań, we wszystkich tych miejscowościach koncerty cieszyły się ogromną popularnością, czego najlepszym dowodem jest zainteresowanie organizatorów w realizacji dalszych koncertów.

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o: „Sprawozdania merytoryczne z działalności Filharmonii Koszalińskiej”; zasoby elektroniczne, UM Koszalin.

Niezależnie od powyższej oceny, Filharmonia Koszalińska jako jedna z nielicznych instytucji kulturalnych właściwie buduje wizerunek miasta – jako centrum kultury w regionie. Przede wszystkim nie zaprzestaje działalności w szczycie sezonu turystycznego. Co więcej – ma wówczas bardzo bogaty program zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym (tab. 1.6). Dzieje się tak za sprawą właściwej wspólnej polityki władz miasta Koszalina i Urzędu Marszałkowskiego w Szczecinie. Począwszy od maja Filharmonia Koszalińska realizuje serię koncertów symfonicznych i kameralnych, finansowanych głównie przez Urząd Marszałkowski w Szczecinie, w miejscowościach położonych w zasięgu byłego województwa koszalińskiego.

Cennym działaniem FK było organizowanie przez kilku lat w sezonie letnim, największych w Polsce północnej, spektakli operowych dla ponad 5 tys. słuchaczy. Dotychczas zrealizowano Galę Operową, Toscę G. Pucciniego, Carmen G. Bizeta, Trubadura i Traviatę G. Verdiego oraz Carmina Burana C. Orffa. Jednak w „Sprawozdaniu merytorycznym z działalności Filharmonii Koszalińskiej za rok 2011”³² już nie dostrzeżono organizacji tych cennych w sezonie letnim imprez promujących działalność kulturalną Koszalina.

Reasumując - koncerty symfoniczne i kameralne organizowane przez Filharmonię Koszalińską, ze szczególnym uwzględnieniem odbywających się koncertów w ramach „Międzynarodowego Festiwalu Organowego”, są autentycznym produktem kulturowym Koszalina. Należy im nadać wyższą rangę

³² „Sprawozdaniu merytorycznym z działalności Filharmonii Koszalińskiej za rok 2011”, Koszalin. 20.02.2012 r. (wersja elektroniczna), ss. 3.

w działaniach promocyjnych. Dobrze byłoby aby np. na wzór niemiecki w miejscowościach nadmorskich odbywały się niedzielne przedpołudniowe spotkania z muzyką poważną, „ale lekką”, w miejscach publicznych (parkach, skwerach). Sponsorem jednak tych imprez, oprócz UM w Koszalinie, winny być także poszczególne gminy, a najlepiej – funkcjonujące tam lokalne organizacje turystyczne (LOT).

Jeszcze raz należy podkreślić, że celem niniejszego opracowania nie była ocena merytoryczna zadań z zakresu kultury, realizowanych przez instytucje i placówki kultury oraz środowiska twórcze. W pełni można potwierdzić, że podejmowane inicjatywy i realizowane przedsięwzięcia niejednokrotnie mają wymiar ogólnopolski lub międzynarodowy. Chodziło o to aby pokazać, że nie zawsze „ten wymiar” jest adekwatny do przyjętej nazwy (np. Międzynarodowy Festiwal Organowy”), a po drugie, że brak w sezonie letnim imprez hitowych, które mają największe znaczenie promocyjne.

Wnioski:

1. W Koszalinie nie ma walorów wypoczynkowych i specjalistycznych dla turystów; są jedynie dla nich nieliczne walory krajoznawcze o charakterze kulturowym;
2. Produkty oparte na wspomnianych walorach krajoznawczych są głównie „kupowane” przez jednodniowych odwiedzających, spędzających czas na wybrzeżu Zatoki Koszalińskiej, a nie – przez turystów;
3. Koszalin, jako samo miasto i jego bliższa strefa podmiejska, ma bardzo wysokiej jakości walory przyrodnicze dla rekreacji codziennej i weekendowej mieszkańców Koszalina, które określić można jako tzw. „krajobrazowość”;
4. W tzw. dalszej strefie podmiejskiej Koszalin ma wybitne walory dla rekreacji weekendowej, w postaci wybrzeża Bałtyku i terenów jeziorno-leśnych położonych w okolicy Manowa oraz Rosnowa. W pierwszym jednak przypadku dostęp do nich ogranicza słabe skomunikowanie, a w drugim – bardzo słabe przystosowanie stref przybrzeżnych dwóch atrakcyjnych akwenów (Rosnowski, Hajka) i sąsiadujących z nimi lasów borowych, do celów zmasowanego pobytu mieszkańców miasta;
5. Tylko jeden z wymienionych typów walorów Koszalina i obszarów podmiejskich ma rangę ponadregionalną lub nawet – krajową, tj. Festiwal Kabaretu. Inne ważne wydarzenia kulturalne (Międzynarodowy Festiwal Organowy, Jarmark Jamneński, Festiwal Chórów Polonijnych) mają charakter regionalny. Na uwagę zasługują także dwa obiekty o wysokim kunszcie artystycznym i technicznym, tj. amfiteatr i katedra gotycka, w których odbywają się wszystkie ww. imprezy. Zarówno te, jak i inne – o charakterze regionalnym, bądź lokalnym są obiektami zainteresowania jedynie dla tzw. jednodniowych odwiedzających (głównie stacjonujących na wybrzeżu Zatoki Koszalińskiej!). Nie są natomiast w stanie przyciągnąć odwiedzających, określanych jako turystów, czyli osób korzystających z noclegów w obiektach hotelarskich miasta;
6. Żadne z walorów turystycznych, zarówno przyrodniczych, jak i kulturowych Koszalina i jego bliższej strefy podmiejskiej, nie przyczyniają się do zwiększenia bazy noclegowej w tym mieście (patrz także podrozdział 1.2.);
7. Błędna jest więc teza przyjęta w „Diagnozie...” przez Zespół I, że: „...Miasto Koszalin charakteryzuje się wysokim potencjałem turystycznym wynikającym przede wszystkim z korzystnego położenia miasta oraz różnorodności walorów przyrodniczych...” (s. 4). Pojedynczo rozpatrywane elementy środowiska przyrodniczego, a przede wszystkim: klimat,

wody (płynące i stojące), lasy podmiejskie wcale nie są walorami. Mają bowiem mnóstwo ułomności wynikających zarówno z samej ich natury (największe opady w lipcu i sierpniu, silne wiatry, względnie niskie temperatury, płytkość i zamulenie Jamna, niedostępność jego brzegów, rzeka Dzierżęcinka, monokultura buczyny pomorskiej, a tym samym - brak cennych dla rekreacji siedlisk borowych), jak również wynikających z negatywnej działalności człowieka, m.in. stan czystości wód;

8. W działaniach Miasta, na rzecz rozwoju turystyki, należy więc dążyć aby na bazie istniejących walorów ponadregionalnych tworzyć nowe produkty, bądź te które są regionalnymi – udoskonalać. Aby Koszalin faktycznie był – centrum kulturalnym i sportowym – dla wybrzeży Zatok Koszalińskiej, należy wypromować kilka hitowych imprez, które będą przede wszystkim w terminarzu sezonu letniego, lipcu-sierpniu. Sprawie tej poświęcono więcej uwagi w analizie Kart projektów, które mają być zrealizowane w Koszalinie w latach 2013-16 (tab. 2.14 oraz jej opis).

1.2. Analiza zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego

Niniejszy podrozdział wyjątkowo nie ma charakteru analitycznego. W tej części więc nie przedstawiono oceny zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego analizowanego miasta. Problem ten został dobrze pokazany w części dokumentów³³. Materiał niniejszy ma natomiast charakter weryfikujący określone stereotypy, szczególnie względem rozwoju infrastruktury noclegowej w Koszalinie.

Baza noclegowa uważana jest za najważniejszy element tzw. infrastruktury turystycznej. To właśnie liczba miejsc noclegowych jest główną składową wzorów używanych do określenia stopnia rozwoju funkcji regionu, czy też jednostki osadniczej. Problem ten jednak zostanie przedstawiony w dalszej części Programu, gdzie porównano poziom rozwoju funkcji turystycznej Koszalina z innymi, podobnymi, piętnastoma miastami w Polsce, w rozdziale „Funkcja turystyczna miasta Koszalina na tle innych miast – analiza stanu obecnego”³⁴.

Pewnego wyjaśnienia wymagają jednak określone dążenia, z większym lub mniejszym natężeniem, kolejnych władz Koszalina do wzrostu liczby miejsc noclegowych w hotelach, uważając, że będzie to istotny impuls przyczyniający się do wzrostu przyjazdów turystów do tego miasta. A. Szwichenberg, członek Zespołu II, od dwudziestu lat, we wszystkich swoich opracowaniach dotyczących rozwoju Koszalina, udowadniał brak potrzeby zwiększania bazy hotelowej (nie mylić z hotelarską!³⁵).

W 2001 r. autor ten zapisał m.in.: „(...) turystyka w Koszalinie nie rozwinie się na podstawie standardowych rozwiązań stosowanych w innych podobnej wielkości miastach. Na przykład przez budowę kolejnych hoteli, organizację wyjątkowych imprez itd. Koszalin, jako miasto nie wyróżnia się

³³ Dokumenty: 1/ Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Koszalina na lata 2011-2013, Załącznik do Uchwały Nr IX/91/2011 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 28 kwietnia 2011 r., s. 45-47; 2/ Diagnoza turystyczna miasta Koszalina, UM, Koszalin 2012, s. 34-35.

³⁴ Patrz: część I.4.

³⁵ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

walorami nadzwyczajnymi, spektakularnymi...”³⁶. Autor ten pod wszystkimi tamtymi założeniami podpisuje się także dzisiaj. Wyjątkiem jest jedynie niesłuszność idei mówiącej, że nie uzyska się podnoszenia rangi Koszalina poprzez organizację hitowych imprez kulturalno-rekreacyjnych.

Koszalin od ponad dwudziestu lat ma taką samą liczbę miejsc noclegowych w obiektach hotelarskich. Zdziwiające jest, że od momentu upadku gospodarki nakazowo-rozdzielczej, wejścia wolnego rynku, żaden inwestor nie podjął się budowy hotelu wyższej klasy. Za wyjątkiem jednego obiektu, powstało kilka mało liczących się, często przekształconych z budynków wcześniej pełniących inne funkcje. Dla przykładu w bardzo długim okresie 1995-2012 r. było od 10 do 12 obiektów noclegowych, z prawie tą samą liczbą miejsc noclegowych (w tym osiemnastolecie wzrost – zaledwie o 150 miejsc!).

Warto w tym miejscu również podkreślić, że w różnych opracowaniach z początku transformacji liczone na wzrost liczby turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej Koszalina. Jest wręcz przeciwnie. W dokumencie PRL, opracowanym przez UM Koszalin w 2011 r., m.in. zapisano: „...Niepokojącym zjawiskiem wydaje się sukcesywny spadek liczby udzielonych miejsc noclegowych³⁷ turystom zagranicznym. Wiązać się to może z rozwojem bazy noclegowej na atrakcyjnych turystycznie terenach sąsiadujących z miastem”³⁸. Faktycznie w 2011 r. liczba korzystających z tej bazy noclegowej zmalała względem 2006 r. o 10,5%!

Zarówno mikroskopijna liczba miejsc noclegowych, jak na miasto nadmorskie (odpowiednio – pojemność dwóch hoteli średniej wielkości!), a także fakt, że pobyty zarówno Polaków, jak i gości zagranicznych w nich przebywających, są wyjątkowo krótkie (niewiele ponad jedną noc!³⁹), dobitnie świadczy, że w mieście tym nie ma potrzeby zwiększania bazy hotelowej. Te dwie przesłanki w pewnym sensie potwierdzają także tezę, że Koszalin nie ma walorów przyciągających turystów na dłuższe pobyty. Potwierdza to postawione wcześniej założenie mówiące o braku walorów dla turystyki długookresowej (1.1.2.).

Zupełnie innym problemem jest standard istniejącej bazy noclegowej. Ten jednak problem jest jedynie w gestii branży hotelarskiej.

W związku z powyższym w dalszej części opracowania zaleca się zmianę sformułowania tytułu i głównych założeń jednego z projektów przewidzianych do realizacji w latach 2013-2016, pod nazwą: „Efektywna promocja w celu rozszerzenia bazy noclegowej w Koszalinie” (tab. 2.14; Karta projektu nr 43).

Miasto winno być zainteresowane w stymulowaniu rozwoju inwestycji związanych z wszystkimi rodzajami tzw. infrastruktury turystycznej, tj.: noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjno-sportowej. Miasto, poprzez rozwiązania legislacyjne, a także z zakresu planowania przestrzennego i innego,

³⁶ A. Szwichenberg, Transformacje funkcjonalne i przestrzenne Koszalina w gospodarce rynkowej, w: Przemiany bazy ekonomicznej i struktury przestrzennej miast, red. J. Słodczyk, Uniwersytet Opolski, Opole 2002, s. 197. Podobne tezy zawarł również w innych publikacjach, jak: A. Szwichenberg, Turystyka – potencjalnie ważną działalnością usługową Koszalina, w: Problemy społeczno-gospodarcze byłych miast wojewódzkich po reformie podziału administracyjnego kraju, PTE Koszalin, Koszalin 2000, s. 128-130; czy też: A. Szwichenberg Planistyczne przesłanki rozwoju ekoturystyki w nadmorskiej strefie rekreacyjnej, w: Ekologiczne uwarunkowania rozwoju turystyki w Makroregionie Bałtyk – Pomorze. Szanse i zagrożenia, red. A. Szwichenberg, PTE Koszalin, Koszalin 1996.

³⁷ Należy zaznaczyć, że określenie „liczba udzielonych miejsc noclegowych” jest błędne; w nomenklaturze turystycznej używane jest sformułowanie „liczba udzielonych noclegów” lub „liczba miejsc noclegów”.

³⁸ Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Koszalina na lata 2011-2013..., s. 36.

³⁹ Sprawy te zostały bliżej naświetlone w rozdziale „Funkcja turystyczna miasta Koszalina na tle innych miast – analiza stanu obecnego” (I.4.).

może jedynie zachęcać do inwestowania w sektor turystyczny. To rynek, a właściwie - branża turystyczna, w efekcie zadecyduje o konkretnym typie inwestycji. W tym kontekście także nazwa ww. projektu została źle sformułowana. Zamiast więc zapisu: „...w celu rozszerzenia bazy noclegowej”, winno być: „...w celu rozwoju infrastruktury turystycznej”.

W tym kontekście ważne jest jak najszybsze określenie rozwiązań legislacyjno-planistycznych mobilizujących branżę turystyczną do inwestowania, m.in. w strefie położonej między potencjalną obwodnicą Koszalin-Sianów, a południowymi brzegami jeziora Jamno. Szerzej na ten temat zapisano w dalszej części Programu, dotyczącej wpływu potencjalnych inwestycji drogowych na rozwój turystyki w Koszalinie (1.3.).

Wnioski:

1. Istnieje konieczność zweryfikowania poglądów władz Miasta, które od kilkudziesięciu lat, zakładają, że powiększenie bazy noclegowej spowoduje wzrost zainteresowania walorami tej jednostki osadniczej przez turystów. Dowodami obalającymi ten punkt widzenia są m.in.: z jednej strony – brak zainteresowania branży turystycznej lokalizacją nowych hoteli przez ostatnich prawie dwadzieścia lat, a z drugiej – systematycznie malejąca liczba turystów zagranicznych nabywających usługi w istniejących obiektach;
2. Miasto powinno stwarzać odpowiednie podstawy legislacyjno-planistyczne sprzyjając do inwestowania przez branżę turystyczną, nie tylko z sektora noclegowego, ale także – gastronomicznego, komunikacyjnego i obejmującego usługi rekreacyjno-kulturalne. Dotyczy to szczególnie potencjalnej strefy rekreacyjnej położonej pomiędzy przyszłą obwodnicą Koszalin-Sianów, a południowymi brzegami jeziora Jamno;
3. Nawiązując do powyższego, Miasto nie powinno realizować przewidzianego do wykonania w latach 2013-2016 projektu, pod nazwą: „Efektywna promocja w celu rozszerzenia bazy noclegowej w Koszalinie” (tab. 2.14; Karta projektu nr 43) pod obecną nazwą, a tym samym – przy takich jego założeniach merytorycznych.

1.3. Koszalin – ważnym węzłem komunikacyjnym dla rozwoju turystyki na Wybrzeżu Środkowym

Koszalin zawsze był ważnym węzłem komunikacyjnym w tej części wybrzeża Bałtyku. Jednocześnie przez ponad pół wieku był swego rodzaju korkiem w systemie komunikacyjnym ograniczającym płynność strumieni ruchu turystycznego między Wybrzeżem Środkowym, a Polską południową i środkową, jak również – między wschodnią i zachodnią polską strefą nadmorską.

Do lat 90. XX w. Koszalin był niekwestionowanym ośrodkiem regionalnym, obsługującym liczący kilkadziesiąt kilometrów turystyczny pas nadmorski. Do wszystkich, leżących tam jednostek osadniczych, drogi z obszarów generujących turystykę w Polsce, prowadziły tylko przez Koszalin. Wzmożony ruch samochodowy w samym mieście i na drogach dojazdowych, szczególnie – z wybrzeża, także był wywoływany faktem wielkiej koncentracji w tej jednostce osadniczej wszelkich usług produkcyjno-handlowych i innych. Znajdowały się w niej bowiem wszystkie hurtownie typu: materiałów budowlanych, owocowo-warzywne, ze środkami higieniczno-sanitarnymi i inne, a także - mleczarnia, piekarnie, większe sklepy spożywcze i przemysłowe, ważniejsze urzędy itd.

Wówczas pojawiały się różne koncepcje wyprowadzenia ruchu samochodowego tranzytowego i innego, poza miasto, które faktycznie nie doczekały się realizacji w latach 2007-13⁴⁰. Aktywne działania władz miasta w tym właśnie okresie, w połączeniu z nowymi możliwościami zdobywania środków inwestycyjnych, doprowadziły do wręcz rewolucyjnych zmian w organizacji ruchu komunikacyjnego w mieście.

Jednym z największych plusów, a właściwie - sukcesów w zakresie rozwiązania komunikacji w Koszalinie i w najbliższym regionie, było zamówienie przez Miasto w 2007 r. ważnego dokumentu porządkującego stan obecny i dającego możliwości kompleksowych rozwiązań docelowych w tym względzie. Dokument pod nazwą „Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013”⁴¹, opracowany przez DHV POLSKA Sp. z o.o., wprowadzie formalnie obowiązuje do końca bieżącego roku, jednak wiele w nim poruszanych spraw reguluje działania w czasie późniejszym, tj. do 2015 r., a nawet dalej. Jest więc kompatybilny z opracowywanym Programem.

Zespół II nie podejmował próby ustosunkowywania się do założeń „Zintegrowanego Planu Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-13” w zakresie zawartych w nim koncepcji i sposobu ich rozwiązywania. Jednakże w dalszej części opracowania zostaną poruszone pewne wątpliwości, co do niektórych z nich. Z punktu widzenia rozwoju turystyki należy jednoznacznie stwierdzić, że pomimo wielu uwag krytycznych do tego planu i wg niego zrealizowanych inwestycji, często niesłusznych, kierunek rozładowywania ruchu tranzytowego (w tym – turystycznego), jest racjonalny, właściwy.

Powyższy pogląd potwierdzają także autorzy dokumentu PRL Koszalina pisząc: „...Ulice miasta tworzą układ promienisty powiązany z systemem ulic obwodnicowych. Obecnie przez Koszalin odbywa się ruch tranzytowy i ruch turystyczny o szczególnie dużym natężeniu w sezonie letnim, jednakże w wyniku inwestycji drogowych realizowanych w ostatnich latach oraz m.in. poprzez realizację projektów unijnych, w tym projektu „Budowa i przebudowa dróg stanowiących zewnętrzny pierścień układu komunikacyjnego miasta Koszalina” – I etap odcinek od ulicy Gnieźnieńskiej do ulicy BoWiD w ramach RPO WZ, infrastruktura drogowa w mieście została rozbudowana”⁴².

Należy tutaj podkreślić, że budowa zewnętrznego pierścienia układu komunikacyjnego Koszalina jest największą inwestycją drogową samorządu realizowaną w ciągu ostatniej dekady.

Cały problem związany z dostępnością komunikacyjną Koszalina z regionów recepcji turystycznej w kraju (Polska środkowa i południowa) i za granicą (Berlin, Europa Zachodnia), tkwi jednak w jakości dwóch dróg krajowych S-6 i S-11; obecnie - przede wszystkim poza miastem. W sezonie turystycznym następuje wzrost natężenia ruchu w mieście o 50%, jak podają autorzy PRL w 2011 r. Zespołowi II nie są znane wyniki obciążenia po zrealizowaniu w ostatnich trzech latach strategicznych inwestycji odciążających centrum miasta. Należy jednak zakładać, że już zrealizowane etapy ww. projektu znacznie usprawniły ruch komunikacyjny, przede wszystkim tranzytowy.

W wyżej wspomnianym dokumencie „Zintegrowany Plan...” autorzy także wyraźnie podkreślają ogromne znaczenie podniesienia rangi dwóch ww. dróg krajowych „przecinających” Koszalin, pisząc, że: „(...) powinno dążyć się do integracji miasta z krajem poprzez drogi krajowe, w tym przede

⁴⁰ Za początek tych zmian uznano rok „2007”, kiedy został wykonany dokument pt.: „Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013, opracowany przez DHV POLSKA Sp. z o.o. ul. Domaniewska 41 02-672 Warszawa, Warszawa, kwiecień 2007 r.; Załącznik do Uchwały Nr X/77/2007 Rady Miejskiej w Koszalinie, z dnia 26 kwietnia 2007 r., ss. 230.

⁴¹ Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013, DHV Polska, Warszawa 2007.

⁴² Plan Rozwoju Lokalnego Miasta..., s. 47-48.

wszystkim drogi ekspresowe S-6 (Szczecin-Gdańsk) oraz S-11 (Koszalin-Poznań), a także budowę lotniska cywilnego w Zegrzu Pomorskim co stworzy szansę na lepsze połączenia z Pomorzem Środkowym”.

Na całkowitą realizację całej S-6 ze Szczecina do Rusocina koło Gdańska, łącznie 330 km, trzeba będzie jeszcze poczekać. Nadal nie wiadomo, czy ta inwestycja zostanie ujęta jako zadanie realizacyjne w ostatecznym Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2020, który jest przygotowywany przez Ministerstwo Transportu⁴³.

Jedyna pewna informacja, odnosząca się w tym względzie do Koszalina, dotyczy daleko zaawansowanych prac dokumentacyjnych i ustaleń związanych z budową w latach 2014-20 dwudziestokilometrowej obwodnicy Koszalina i Sianowa⁴⁴. Będzie ona stanowiła, wraz z łącznikiem do węzła Bielice w ciągu drogi S-11, fragment drogi S-6. W grudniu 2013 r. planowane jest złożenie wniosku o wydanie decyzji - Zezwolenie na Realizację Inwestycji Drogowej (ZRID).

Obwodnice na ogół nie sprzyjają wzrostowi ruchu turystycznego w ominiętych jednostkach osadniczych. W powyższym kontekście władze Miasta już teraz powinny podjąć działania planistyczne związane z adaptacją niektórych fragmentów południowych brzegów jeziora Jamno na cele rekreacyjne. Pozwoliłyby one na zatrzymanie się, chociażby krótkotrwałe, uczestników tranzytowego strumienia ruchu turystycznego z zachodu Europy na wschód. Nie jest wykluczone, aby powstał tam także obiekt „potrzebny” dla całego Środkowego Wybrzeża – kasyno. Taka „przynęta” może stać się zachętą do odwiedzenia samego Koszalina na parę godzin, a nawet – dni.

Między obwodnicą, a południowymi brzegami jeziora Jamno nie powinno się projektować usług handlowych, produkcyjnych i innych, a jedynie szeroko pojmowane obiekty i urządzenia turystyczne, łącznie z enklawami „drugich domów”. Na temat aktywizacji turystycznej obszarów sąsiadujących z Koszalinem, m.in. poprzez tworzenie osiedli „drugich domów”, A. Szwichenberg pisał w wielu swoich publikacjach, o których wspomniano w rozdziale dotyczącym walorów turystycznych (przypis 22-23), a także w swoich wcześniejszych publikacjach⁴⁵.

Pewne założenia, przyjęte w opracowaniu pt.: „Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013”, a odnoszące się do budowy portu jachtowego, budzą wyraźne zastrzeżenia Zespołu II. Autorzy ww. opracowania zakładają jego budowę w jednej z czterech jednostek osadniczych, tj.: Mielnie, Unieściu, Łazach i Osiekach, ze wskazaniem na drugą z ww. Niezależnie od tego, w której z tych miejscowości powstanie marina, jej funkcjonowanie będzie organicznie związane z kanałem łączącym jeziora Jamno z Bałtykiem – Nurtem Jamneńskim.

Obiekcje na ten temat wyraził w 1995 r. A. Szwichenberg w swojej książce pt.: „Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym”⁴⁶, pod którymi także podpisuje się obecnie. Autor sformułował

⁴³ A. Klub, Wybrzeże czeka na drogę S6, <http://conadrogach.pl/informacje/wybrzeze-czeka-na-droge-s6/>; informacja z 28.08.2013 r.

⁴⁴ S6: Projekt obwodnicy Koszalina i Sianowa; <http://conadrogach.pl/haslo-drogowe/obwodnica-koszalina/>, 11.09.2013.

⁴⁵ Szerzej na ten temat A. Szwichenberg pisał w licznych swoich publikacjach dotyczących rozwoju turystyki w Koszalinie i na całym polskim wybrzeżu, m.in.: A. Szwichenberg, S. Lewandowski, Kierunki rozwoju turystyki w Koszalinie, „Problemy Turystyki” nr 3, 1991; A. Szwichenberg, Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 1995, s. 90-100; A. Szwichenberg, Planistyczne przesłanki rozwoju ekoturystyki w nadmorskiej strefie rekreacyjnej, w: Ekologiczne uwarunkowania rozwoju turystyki w Makroregionie Bałtyk-Pomorze. Szanse i zagrożenia, red. A. Szwichenberg, PTE Koszalin 1996; A. Szwichenberg, Gospodarka turystyczna polskiego wybrzeża, Wydawnictwo Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2006, s. 76-80 itd.

⁴⁶ A. Szwichenberg, Gospodarka turystyczna w okresie przejściowym, Wydawnictwo WSI, Koszalin, 1995, s. 162-169.

tam cztery czynniki, które nie predestynują jeziora Jamno, a tym samym drogi wodnej, jaką jest Nurt Jamneński, do lokalizacji mariny, tj.:

- finansowe,
- równowagi brzegowej (litodynamiki brzegu morskiego),
- eksploatacyjne,
- infrastrukturalne.

Jako, że powyższe czynniki są istotne, materiał ten został załączony do niniejszego opracowania (zał. 1). W analizowanym opracowaniu zakładano możliwość budowy mariny w dalszej perspektywie, pod warunkiem zagwarantowania stabilizacji brzegów wschodniej części Mierzei Jamneńskiej (na wschód od Nurtu Jamneńskiego). Badania przeprowadzone w kolejnych latach przez A. Szwichtenberga brzegu morskiego, a szczególnie zachodzących tam procesów abrazyjnych oraz analiza zniszczeń w majątku turystycznym wywoływanych erozją morską, upewniają do podtrzymania tezy o bezcelowości budowy takiej inwestycji.

W fazie zintensyfikowanych prac z zakresu inwestycji drogowych jednym z najważniejszych zadań Miasta winno być tworzenie właściwego układu dróg rowerowych. Zagadnienie to zostało poruszane w kilku opracowaniach, z których do najważniejszych należą:

- Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013⁴⁷ z 2007 r. oraz
- Studium rozwoju ruchu rowerowego w Koszalinie, Pracownia Edukacji Marcin Hyła, czerwiec 2009; Załącznik do uchwały Nr XL/450/2009 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 24 września 2009 r.⁴⁸.

Ważnym elementem w obu opracowaniach jest przyjęcie układu funkcjonalnego (spójnego systemu) dróg rowerowych w Koszalinie o znacznej długości - 78,3 km. Brak jednak opracowań włączających Koszalin w system nadbałtyckich ścieżek rowerowych, m.in. Nadmorski Szlak Rowerowy R-10 (EuroVelo 10, EV10)⁴⁹. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast zatrudnienie w Mieście Inspektora Rowerowego. Do jego głównych zadań należy m.in. inwentaryzacja ścieżek rowerowych w Koszalinie oraz planowanie nowych rozwiązań z zakresu ruchu rowerowego.

Popularny nadmorski szlak rowerowy R10, zaprojektowany wzdłuż polskiego wybrzeża, jest częścią odcinka międzynarodowego szlaku rowerowego wokół Bałtyku R-10. Szlak ten po spełnieniu wymogów Europejskiej Federacji Cyklistów będzie częścią sieci 14 europejskich szlaków EuroVelo, spośród których 5 ma przebiegać przez terytorium Polski.

W sąsiedztwie Koszalina będzie on przebiegał na odcinku Mielno-Łazy. Dobrze byłoby rozpatrzyć możliwości wyznaczenia „południowej” odnogi tego szlaku, wzdłuż brzegów jeziora Jamno, a już na pewno – podjęcia gruntownej modernizacji ścieżki rowerowej Koszalin-Mielno. Byłaby to zachęta do zatrzymania się cyklistów w Koszalinie, np. łączących cele poznawcze z religijnymi (Centrum Pielgrzymkowe na Górze Chełmskiej).

⁴⁷ Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-2013, DHV Polska, Warszawa 2007.

⁴⁸ Studium rozwoju ruchu rowerowego w Koszalinie, Pracownia Edukacji Marcin Hyła, czerwiec 2009; Załącznik do uchwały Nr XL/450/2009 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 24 września 2009 r.

⁴⁹ Nadmorski Szlak Rowerowy R-10 (EuroVelo 10, EV10); [http://mapyszlakowrowerowych.blogspot.com](http://mapyszlakowrowerowych.blogspot.com;); 10.09.2013.

Wnioski:

1. Konsekwentnie realizowane przez Miasto założenia dokumentu pod nazwą „Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego Miasta Koszalina na lata 2006-13”, a szczególnie budowa promienisto-obwodnicowego systemem ulic, jest wyjątkowo korzystne dla odciążenia miasta od ruchu tranzytowego. Fakt ten jednak nie będzie miał wpływu na pobyt gości związanych z noclegiem (turystów). Ten układ, zmniejszający ruch w centrum miasta, spowoduje natomiast zwiększenie przyjazdów tzw. jednodniowych odwiedzających, zakwaterowanych w miejscowościach nadmorskich. Dotychczasowe zakorkowanie centrum miasta było bowiem czynnikiem zniechęcającym do jego odwiedzin przez znaczną część wczasowiczów nadbałtyckich;
2. Zakłada się, że prawdopodobnie budowana od 2014 r. obwodnica „Koszalin-Sianów” może wpłynąć na zatrzymywanie się w Koszalinie pewnej części turystów tranzytowych, poruszających się szlakiem z Europy zachodniej do wschodniej, drogą S-6. Może tak się stać pod warunkiem lokalizacji obiektów („dzielnic”) o charakterze rekreacyjno-rozrywkowym, łącznie z kasynem gry, na terenie położonym między Jamnem, a ową obwodnicą;
3. Projektowanie mariny na jeziorze Jamno można uznać za ewentualnie racjonalne. Należy w tym względzie spełnić kilka fundamentalnych warunków, w tym m.in. przeprowadzić kompleksowe badania litodynamiki brzegu jeziora;
4. Koszalin ma dobrą koncepcję funkcjonalnego rozwiązania układu ścieżek rowerowych w obrębie miasta, natomiast nie ma jej w odniesieniu do włączenia tej jednostki osadniczej w system ścieżek nadmorskich, w tym przede wszystkim w „Nadmorski Szlak Rowerowy R-10” (EV10).

1.4. Atrakcyjność turystyczna Koszalina na tle innych miast

W dalszej części dokonano zbiorczej analizy porównawczej pod kątem atrakcyjności turystycznej Koszalina z innymi jednostkami miejskim w Polsce. Punktem wyjścia analizy porównawczej było określenie, które miasta będą właściwe do porównania z Koszalinem. Właściwym byłoby wyróżnienie jednostek zbliżonych do Koszalina pod względem wielkości, położenia przyrodniczego, uwarunkowań gospodarczych. Okazuje się, że w warunkach polskich praktycznie jedno miasto (Słupsk) spełniałoby te kryteria. Dlatego też, najważniejszym kryterium przyjętym do dalszej analizy była liczba ludności miasta. Warto przypomnieć, iż dla Koszalina wynosi ona 109,2 tys. mieszkańców (wg danych GUS na 31 grudnia 2011 r.). Przyjęto, że analizą zostaną objęte miasta, których liczba ludności oscyluje w granicach $\pm 15\%$ liczby ludności Koszalina⁵⁰. Tym samym do analizy porównawczej przyjęto 15 następujących jednostek:

- Chorzów (woj. śląskie) – 111,5 tys. mieszkańców,
- Dąbrowa Górnicza (woj. śląskie) – 125,5 tys. mieszkańców,
- Elbląg (woj. warmińsko-mazurskie) – 124,3 tys. mieszkańców,
- Gorzów Wielkopolski (woj. lubuskie) – 124,6 tys. mieszkańców,
- Grudziądz (woj. kujawsko-pomorskie) – 98,4 tys. mieszkańców,
- Jaworzno (woj. śląskie) – 94,6 tys. mieszkańców,

⁵⁰ Oznacza to, że do analizy przyjęto miasta, których liczba ludności jest w przedziale 92,82-125,58 tys. (przedział wynosi 32,76 tys. mieszkańców).

- Kalisz (woj. wielkopolskie) – 105,1 tys. mieszkańców⁵¹,
- Legnica (woj. dolnośląskie) – 103,0 tys. mieszkańców,
- Opole (woj. opolskie) – 122,4 tys. mieszkańców,
- Płock (woj. mazowieckie) – 124,3 tys. mieszkańców,
- Słupsk (woj. pomorskie) – 95,5 tys. mieszkańców,
- Tarnów (woj. małopolskie) – 113,6 tys. mieszkańców,
- Wałbrzych (woj. dolnośląskie) – 120,0 tys. mieszkańców,
- Włocławek (woj. kujawsko-pomorskie) – 116,3 tys. mieszkańców,
- Zielona Góra (woj. lubuskie) – 119,2 tys. mieszkańców⁵².

Pod względem atrakcyjności turystycznej (czy ściślej mówiąc – jej wybranych elementów, zgodnie z nomenklaturą Instytutu Turystyki), pozycja Koszalina zasadniczo nie odbiega od innych, porównywalnych pod względem liczby ludności, miast w Polsce (tab. 1.7). Poza Płockiem, żadne z miast nie zostało uwzględnione jako posiadające tzw. walory wypoczynkowe. W kategorii atrakcyjności turystycznej, 6 miast posiada wyższy jej poziom, 3 – mniejszy, a 5 – taki jak Koszalin (w przypadku Elbląga nie wskazano na rangę atrakcyjności krajoznawczej). Aż w 14 przypadkach (w tym w Koszalinie) jako podstawowy produkt turystyczny wskazano wycieczki krajoznawcze. To co w znacznym stopniu wyróżnia Koszalin, to z pewnością wysoki udział powierzchni leśnych – pod tym względem miasto uplasowało się na 3. miejscu (średnia wartość wszystkich 16 analizowanych miast wyniosła 19,8% powierzchni, czyli blisko dwukrotnie mniej niż w przypadku Koszalina).

⁵¹ Na podstawie: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, s. 198-199.

⁵² Miasta te porównano z Koszalinem również pod względem aktualnej funkcji turystycznej jednostek (patrz: I.4.).

Tabela 1.7. Atrakcyjność turystyczna Koszalina na tle innych miast

Lp.	Miasto	Udział pow. lasów w pow. miasta (w %)	Udział walorów wypoczynkowych w pow. gminy (%)	Walory wypoczynkowe (w km ²)	Walory wypoczynkowe (w km ²)	Walory wypoczynkowe (w km ²)	Kategoria atrakcyjności wypoczynkowej	Kategoria atrakcyjności krajoznawczej	Podstawowy produkt turystyczny
				I kategoria	II kategoria	III kategoria			
1.	Chorzów	7,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
2.	Dąbrowa Górnicza	21,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Znacząca	Obserwacja przyrody
3.	Elbląg	19,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	Wyc. kraj.
4.	Gorzów Wlkp.	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
5.	Grudziądz	47,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Znacząca	Wyc. kraj.
6.	Jaworzno	36,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Znacząca	-
7.	Kalisz	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
8.	KOSZALIN	37,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
9.	Legnica	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Bardzo duża	Wyc. kraj.
10.	Opole	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Bardzo duża	Wyc. kraj.
11.	Płock	3,5	30,1	0,0	0,0	20,0	Mała	Bardzo duża	Wyc. kraj.
12.	Słupsk	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
13.	Tarnów	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Bardzo duża	Wyc. kraj.
14.	Wałbrzych	35,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Bardzo duża	Wyc. kraj.
15.	Włocławek	24,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Duża	Wyc. kraj.
16.	Zielona Góra	46,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-	Bardzo duża	Wyc. kraj.

Objaśnienia: Wyc. kraj. – wycieczki krajoznawcze.

Źródło: Opracowanie na podstawie Bazy danych GMINA, Instytut Turystyki, <http://intur.com.pl> (02. 08. 2013).

Wnioski:

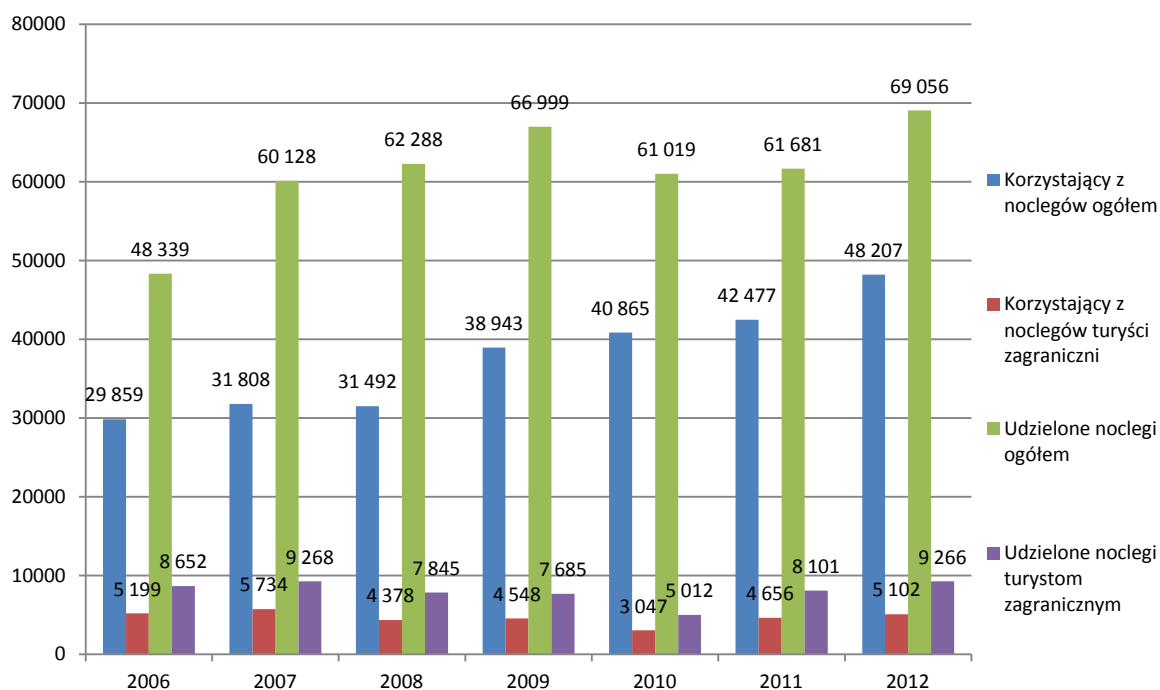
1. Atrakcyjność turystyczna Koszalina jest w zasadzie zbliżona do innych miast o podobnej liczbie mieszkańców. Według założeń Instytutu Turystyki, podstawowym produktem turystycznym charakterystycznym dla tych jednostek są tzw. „wycieczki krajoznawcze”;
2. Biorąc pod uwagę kategorię atrakcyjności krajoznawczej można przyjąć, że pozycja Koszalina w tej sferze jest średnia – część miast dysponuje większym, a część – mniejszym potencjałem w tym zakresie;
3. Zasadniczym wyróżnikiem Koszalina jest zdecydowanie duży udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni miasta. Nie można jednak tego uznać za zdecydowany walor turystyczny. Jak wspomniano we wcześniejszej części opracowania, ewentualne korzyści z tego tytułu można upatrywać głównie w przydatności rekreacyjnej dla mieszkańców miasta.

2. Wielkość i struktura obecnego ruchu turystycznego w mieście

Dwie podstawowe cechy ruchu turystycznego, tj. wielkość i struktura są dość trudne do oszacowania w przypadku Koszalina. Wynika to z faktu, iż miasto nie prowadzi stałego monitoringu odwiedzających jednodniowych i turystów, którzy przyjeżdżają do Koszalina. Kategoriami, które pomagają oszacować ww. cechy są jedynie:

- liczba korzystających z noclegów ogółem,
- liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych,
- liczba udzielonych noclegów ogółem,
- liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (ryc. 1.1).

Należy dodać, iż dwa ostatnie wskaźniki służą przede wszystkim do analizy efektywności wykorzystania bazy noclegowej.

Rycina 1.1. Podstawowe kategorie określające wielkość i strukturę ruchu turystycznego w Koszalinie w latach 2006-2012

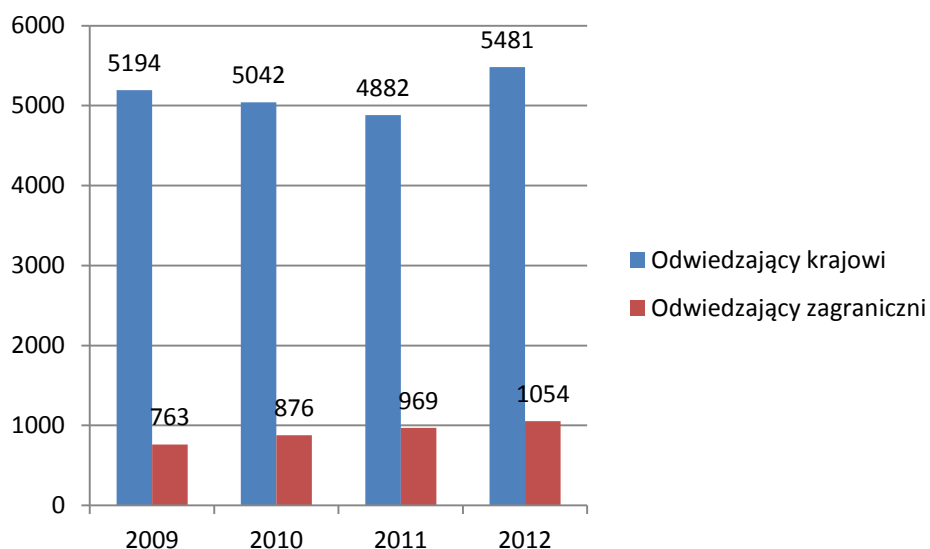
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Diagnoza turystyczna miasta Koszalin, stan na 31 grudnia 2011 r., Urząd Miejski w Koszalinie, Koszalin 2012; Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl (19.09.2013 r.)

Pierwsza z przedstawionych kategorii, tj. korzystający z noclegów ogółem (ryc. 1.1), w latach 2008-2012 odznacza się tendencją wzrostową. W 2012 r. korzystało z noclegów 48,2 tys. turystów. W stosunku do 2008 r. wartość ta wzrosła zatem o 53,1%. Pomimo wzrostu liczby korzystających z noclegów turystów zagranicznych w latach 2010-2012 (o 67,4%), zmniejszył się natomiast ich udział wśród korzystających z noclegów ogółem. O ile w 2006 r. stanowili oni 17,4% ogółu korzystających z noclegów, to już w 2012 r. udział ten wyniósł tylko 10,6% (ryc. 1.1). Trudno jednoznacznie określić, jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy. Wydaje się jednak, iż przyczyn jest kilka. Po pierwsze,

w latach 2008-2012 nastąpił znaczny wzrost ogólnej liczby korzystających z noclegów w Koszalinie. Po drugie, wśród korzystających z noclegów turystów zagranicznych w 2012 r., dominującą grupę stanowili Niemcy (42,5% ogółu korzystających z noclegów obcokrajowców). Od kilku lat w Niemczech odczuwalny jest kryzys ekonomiczny, co może mieć bezpośrednie przełożenie na zmniejszenie się wyjazdowego ruchu turystycznego w tym kraju. Po trzecie, coraz mniej modna staje się w Niemczech tzw. „turystyka powrotu do korzeni”, czyli odwiedzanie terenów, na których niegdyś mieszkali obywatele dzisiejszych Niemiec. Po czwarte, kryzys gospodarczy dotknął również Polskę. Budowanych jest mniej obiektów handlowych, przemysłowych, atrakcji turystycznych, co również w pewnym stopniu mogło obniżyć atrakcyjność postrzeganą naszego kraju.

Kolejną istotną kategorią charakteryzującą ruch turystyczny w Koszalinie jest liczba udzielonych noclegów ogółem. W badanym okresie (2006-2012) kategoria ta odznacza się dużą zmiennością (ryc. 1.1). W latach 2006-2009 zanotowano wzrost liczby udzielonych noclegów. W kolejnych latach (2010-2011) odnotowano wahania w granicach ok. 61,7 tys., by w 2012 r. osiągnąć wartość 69,1 tys. (ryc. 1.1). Negatywnym zjawiskiem jest natomiast fakt zmniejszania się liczby udzielonych noclegów przypadających na 1 korzystającego z noclegu. W 2006 r. wskaźnik ten wyniósł 1,6 noclegu na osobę, natomiast w 2012 r. – 1,4.

Analizując wielkość i strukturę ruchu turystycznego w Koszalinie, trudno nie dostrzec faktu, iż brak jest danych dotyczących liczby tzw. odwiedzających jednodniowych (nie korzystających z noclegu), aczkolwiek przyjeżdżających do Koszalina w celach turystycznych. Wydaje się, iż stanowią oni dość liczną grupę. Zalicza się do nich bowiem odwiedzających, których głównym celem są np. zakupy w centrach handlowych (turystyka handlowa), uczestników wydarzeń religijnych (turystyka pielgrzymkowa), uczestników wydarzeń sportowych (turystyka sportowa), a także odwiedzających krewnych oraz znajomych. Pomocne w tym zakresie są z pewnością statystyki RCIT w Koszalinie dotyczące liczby odwiedzających Centrum (ryc. 1.2).

Rycina 1.2. Liczba odwiedzających Regionalne Centrum Promocji i Informacji Turystycznej w latach 2009-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Diagnoza turystyczna miasta Koszalin, stan na 31 grudnia 2011 r., Urząd Miejski w Koszalinie, Koszalin 2012.

Wykazały one, iż przykładowo w 2012 r. RCIT odwiedziło 6535 klientów (w tym 1054 gości z zagranicy – 16,1%) – ryc. 1.2. Należy jednak zaznaczyć, iż błędnie w „Diagnozie...”, posłużono się terminami „turyści krajowi” oraz „turyści zagraniczni”⁵³, zamiast po prostu „odwiedzający”. Trudno bowiem określić, czy gość Centrum korzysta chociażby z jednego noclegu (turysta), czy może odwiedza Koszalin jedynie przez krótki czas (liczony do 24 godz., bez noclegu – odwiedzający jednodniowy). Ponadto, z usług RCIT mogli korzystać mieszkańcy Koszalina, którzy nie są zaliczani do żadnej z powyższej kategorii.

Wnioski:

1. Brak działań miasta w zakresie stałego monitorowania przyjazdowego ruchu turystycznego. Chcąc zaistnieć na turystycznej mapie Polski, miasto powinno zainwestować w profesjonalne badania marketingowe dotyczące m.in. analizy ruchu turystycznego (np. wielkość, struktura, rytm czasowy – czas pobytu, sezonowość, rozmieszczenie przestrzenne – skąd przyjeżdżają turyści). Kategoriami objętymi badaniem powinny być również wydatki turystów i odwiedzających jednodniowych podczas pobytu w Koszalinie oraz cele podróży turystycznych. Co prawda, w 2012 r. na zlecenie Urzędu Miejskiego w Koszalinie zostało przeprowadzone badanie ankietowe, które mogłoby przynieść szereg interesujących dla miasta w tym zakresie informacji. Dotyczyło ono jednak wyłącznie oceny atrakcyjności turystycznej Koszalina według turystów i mieszkańców⁵⁴. Poza tym, trudno je uznać za reprezentatywne. Badaniem objęto bowiem zaledwie 702 respondentów (202 mieszkańców, 500 turystów, w tym 33 turystów zagranicznych). Należy dodać, iż badani turyści (w dniach 21.07.-01.08.2012 r.) stanowili jedynie 1,0% ogółu korzystających z noclegu w Koszalinie w 2012 r. Gdyby do tej liczby dodać jeszcze trudną do określenia liczbę odwiedzających jednodniowych, odsetek ten byłby znacznie mniejszy! Natomiast w grupie turystów z zagranicy, odsetek ten wyniósł 0,6% ogółu korzystających z noclegów;
2. Z uwagi na brak działań miasta w zakresie monitorowania przyjazdowego ruchu turystycznego w Koszalinie, trudno jednoznacznie określić jego dokładną wielkość oraz strukturę. Pożądanym działaniem będzie z pewnością opracowanie systemu zbierania danych statystycznych i ewidencji turystów oraz odwiedzających jednodniowych;
3. Jak wykazano w podrozdziale 1.2., aby przyciągnąć do Koszalina większą rzeszę turystów, miasto powinno sprzyjać rozwojowi odpowiedniej infrastruktury turystycznej, nie tylko noclegowej, ale również gastronomicznej i usługowo-rozrywkowej (m.in. tworząc przychylne rozwiązania planistyczno-legislacyjne dla inwestorów z branży turystycznej);
4. Koszalin nie posiada walorów wypoczynkowych i specjalistycznych dla turystów. Występują jedynie nieliczne walory krajoznawcze o charakterze kulturowym, które mogą stanowić dla turysty, wystarczającą motywację do przyjazdu. Jednak produkty oparte na wspomnianych walorach krajoznawczych są głównie „kupowane” przez odwiedzających jednodniowych, którzy spędzają czas na wybrzeżu Zatoki Koszalińskiej, a nie – przez turystów (1.1.3.2). Dla nich należy zatem wypromować kilka „markowych produktów”, dzięki którym zostaną w Koszalinie dłużej, niż 1 dzień. W przyszłości produkty te, mogą stać się wizytówką miasta, decydując w znacznym stopniu o tzw. atrakcyjności postrzeganej;

⁵³ Diagnoza turystyczna miasta Koszalin, stan na 31 grudnia 2011 r., Urząd Miejski w Koszalinie, Koszalin 2012 s. 52.

⁵⁴ Ocena atrakcyjności turystycznej Koszalina w opinii turystów i mieszkańców, DPConsulting, Warszawa sierpień 2012, (materiał w wersji elektronicznej).

5. Z dostępnych informacji wynika, iż w Koszalinie systematycznie wzrasta liczba korzystających z noclegów (ryc. 1.1). Duże wahania charakteryzują natomiast liczbę udzielonych noclegów wszystkim turystom;
6. W latach 2010-2012 zaobserwowano pozytywne zjawisko w postaci wzrostu liczby korzystających z noclegów turystów zagranicznych (o 67,7%).

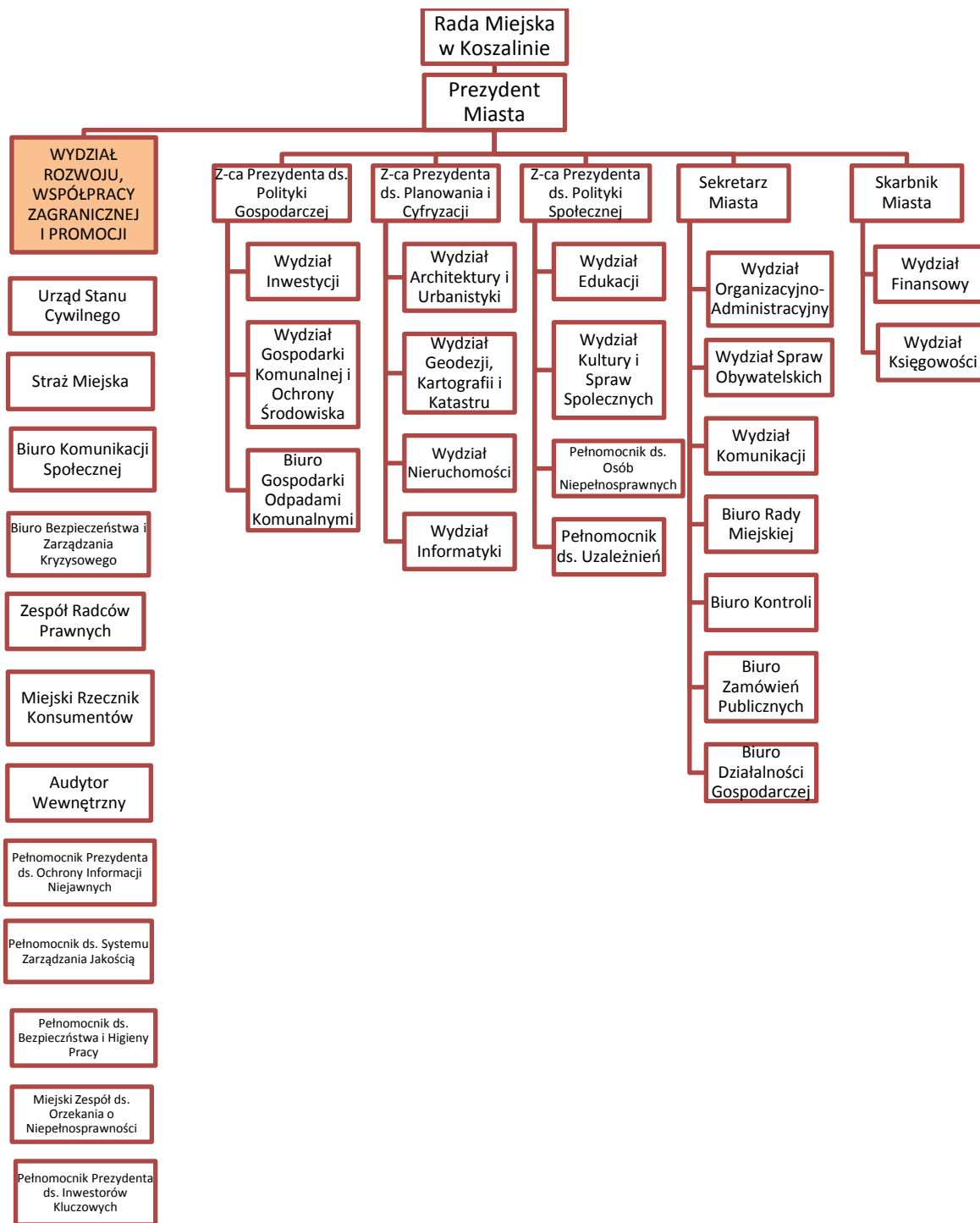
3. Struktura organizacji i zarządzania turystyką. Promocja turystyczna miasta

Jednostka samorządu terytorialnego pełni szczególnie istotną rolę w zakresie kreowania i rozwoju funkcji turystycznej. Ustawowe zadania gminy, powiatu, czy województwa do realizacji jedynie konkretnych zadań. Właściwie realizowana polityka turystyczna jest wynikiem szeregu działań pozostających w gestii samorządu terytorialnego. Z jednej strony należy zadbać o odpowiednie umiejscowienie turystyki w strukturach właściwego urzędu, a tym samym – precyzyjne określenie zadań i kompetencji poszczególnych jego jednostek. Drugim, równie istotnym problemem jest dynamiczne podejście do problemu rozwoju funkcji turystycznej, czyli podejmowanie konkretnych zadań w tym zakresie, w tym m.in. w zakresie promocji. W niniejszej części dokumentu przedstawiono właśnie oba zagadnienia.

3.1. Organizacja turystyki w strukturze Urzędu Miejskiego w Koszalinie

Najważniejszą komórką organizacyjną Urzędu Miejskiego w Koszalinie, odpowiedzialną za sprawy związane z turystyką, jest Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji (ryc. 1.3). Wydział ten, zgodnie z regulaminem organizacyjnym, podlega bezpośrednio Prezydentowi Miasta. Ponadto, wśród innych podmiotów, związanych z organizacją struktur miejskich w Koszalinie należy zaliczyć:

- miejskie jednostki organizacyjne – Zarząd Budynków Mieszkalnych, Zarząd Dróg Miejskich, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Żłobek Miejski, Zespół Obsługi Ekonomiczno-Administracyjnej Przedszkoli Miejskich, placówki opiekuńczo-wychowawcze, przedszkola, szkoły (podstawowe, gimnazja, zespoły szkół), placówki oświatowo-wychowawcze,
- spółki komunalne – Zarząd Obiektów Sportowych sp. z o.o., Miejski Zakład Komunikacji sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o., Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o., Miejska Energetyka Ciepła sp. z o.o., Koszalińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp. z o.o.,
- instytucje kultury – Centrum Kultury 105, Bałtycki Teatr Dramatyczny im. J. Słowackiego, Koszalińska Biblioteka Publiczna im. J. Lelewela, Muzeum w Koszalinie, Filharmonia Koszalińska im. Stanisława Moniuszki.

Rycina 1.3. Struktura organizacyjna Urzędu Miejskiego w Koszalinie

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Koszalinie.

Podobnie, jak w wielu innych jednostkach samorządu terytorialnego, trudno jednoznacznie wskazać, aby jedna komórka była odpowiedzialna za wszystkie zagadnienia związane z szeroko rozumianą turystyką. Turystyka, jako zjawisko interdyscyplinarne, często powiązana jest z wieloma innymi funkcjami społeczno-gospodarczymi i dlatego też część jej zagadnień jest realizowana przez inne komórki występujące w strukturach Urzędu Miejskiego (tab. 1.8).

Tabela 1.8. Zadania właściwych komórek Urzędu Miejskiego w Koszalinie w zakresie turystyki

Lp.	Jednostka	Zakres działań w sferze turystyki
I. WYDZIAŁY URZĘDU MIEJSKIEGO		
0	1	2
1.	Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji	<ul style="list-style-type: none"> • Zbieranie i przekazywanie informacji oraz konsultacje na temat źródeł pozyskiwania dodatkowych środków finansowych pochodzących z programów Unii Europejskiej • Przygotowywanie wniosków o przyznanie Miastu środków finansowych pochodzących z programów Unii Europejskiej • Współpraca z Wydziałami i miejskimi jednostkami organizacyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie wspólnych przedsięwzięć w ramach zawartych porozumień i umów z miastami partnerskimi oraz miastami zagranicznymi, z którymi prowadzone są rozmowy w sprawie zawarcia umowy partnerskiej • Uczestnictwo Miasta w targach zagranicznych oraz krajowych o randze międzynarodowej, zarówno turystycznych jak i inwestycyjnych, a także w imprezach o randze międzynarodowej organizowanych w kraju • Opracowywanie programów rozwoju i upowszechniania turystyki • Przygotowywanie i organizowanie imprez promocyjnych z udziałem Miasta • Współpraca z firmami i instytucjami w zakresie promocji • Organizowanie i prowadzenie promocji w zakresie rozwoju ekonomicznego, turystycznego, społecznego i kulturalnego Koszalina, w tym opracowywanie wydawnictw promocyjnych, przygotowywanie uczestnictwa Miasta w targach i wystawach oraz innych imprezach promocyjnych • Prowadzenie całości spraw związanych z przygotowaniem i dystrybucją materiałów promocyjnych • Prowadzenie spraw związanych z ochroną patentową znaków Miasta • Przygotowywanie i nadzór nad stroną internetową Urzędu – www.koszalin.pl • Prowadzenie prac związanych z tworzeniem i utrzymaniem marki Miasta i nadzór nad całością prac, w tym nadzór nad szatą graficzną wydawnictw własnych Urzędu Miejskiego
2.	Wydział Architektury i Urbanistyki	<ul style="list-style-type: none"> • Wydawanie, wygaszanie, uchylanie i zmiana pozwoleń na budowę • Wydawanie decyzji zezwalających na realizację inwestycji drogowych • Sporządzanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ich zmian
3.	Wydział Nieruchomości	<ul style="list-style-type: none"> • Techniczne prowadzenie spraw z zakresu gospodarki nieruchomościami Miasta i Skarbu Państwa
4.	Wydział Inwestycji	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie spraw z zakresu planowania i finansowania inwestycji i remontów finansowanych z budżetu Miasta oraz prowadzenie spraw z zakresu nadzoru inwestycyjnego nad realizacją inwestycji i remontów finansowanych z budżetu Miasta
5.	Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie prawidłowego poziomu usług komunalnych • Prowadzenie spraw dotyczących ochrony środowiska przed hałasem, ochrony powietrza, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony wód, geologii oraz gospodarowania środkami budżetowymi przeznaczonymi na zadania z zakresu ochrony środowiska
6.	Wydział Kultury i Spraw Społecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Działanie na rzecz rozwoju kultury i kultury fizycznej w Mieście, prowadzenie spraw dotyczących współpracy z organizacjami pozarządowymi • Nadzór nad jednostkami kultury
7.	Wydział Finansowy	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie spraw związanych z planowaniem i analizą realizacji budżetu Miasta oraz ustalanie wymiaru podatków, nadzór nad finansami Miasta
8.	Straż Miejska	<ul style="list-style-type: none"> • Nadzorowanie porządku w Mieście
9.	Wydział Informatyki	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie całokształtu spraw związanych z informatyzacją Urzędu Miejskiego i Miasta
10.	Biuro Komunikacji Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Współorganizowanie obchodów rocznic, uroczystości i świąt państwowych z udziałem Miasta • Współpraca ze środkami masowego przekazu, przygotowywanie materiałów informacyjnych skierowanych do dziennikarzy i mieszkańców Koszalina • Redagowanie miejskiego serwisu internetowego, nadzór nad obecnością Miasta w portalach społecznościowych

0	1	2
11.	Biuro Zamówień Publicznych	<ul style="list-style-type: none"> Wykonywanie zadań związanych z zamówieniami publicznymi na dostawy, usługi i roboty budowlane
12.	Biuro Działalności Gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie spraw związanych z ewidencją działalności gospodarczej
13.	Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego	<ul style="list-style-type: none"> Planowanie, organizowanie, koordynowanie oraz wykonywanie zadań dotyczących zarządzania kryzysowego, obrony cywilnej i ochrony ludności, spraw obronnych, bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Miasta Koszalina
14.	Pełnomocnik Prezydenta ds. Inwestorów Kluczowych	<ul style="list-style-type: none"> Pozyskiwanie nowych inwestorów krajowych i zagranicznych Opracowywanie i aktualizacja specjalistycznych ofert inwestycyjnych Realizacja projektów związanych z rozwojem gospodarczym Miasta
II. SPÓŁKI KOMUNALNE		
1.	Zarząd Obiektów Sportowych sp. z o.o.	<ul style="list-style-type: none"> Stwarzanie warunków do rozwoju sportu i rekreacji
2.	Miejski Zakład Komunikacji sp. z o.o.	<ul style="list-style-type: none"> Wszelkie zadania związane z zaspokojeniem uzasadnionych potrzeb i wymagań mieszkańców miasta i przyległych gmin (w zakresie komunikacji miejskiej)
3.	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.	<ul style="list-style-type: none"> Wywóz odpadów Prace związane z estetyką miasta Urządzanie i utrzymywanie terenów zielonych
4.	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja sp. z o.o.	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie wysokiej jakości wody
III. INSTYTUCJE KULTURY		
1.	Centrum Kultury 105 w Koszalinie	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja i realizacja imprez kulturalnych Aktywne działania w obszarze public relations Aktywna współpraca z placówkami kultury z kraju i zagranicy Aktywne uczestnictwo w międzynarodowych i krajowych imprezach kulturalnych Prowadzenie spraw związanych z organizacją i prowadzeniem Festiwalu „Młodzi i Film”
2.	Bałtycki Teatr Dramatyczny im. J. Słowackiego	<ul style="list-style-type: none"> Działania z zakresu promocji i reklamy w zakresie utrzymywania kontaktu z mediami, kreowania korzystnego wizerunku Teatru, informowania o działalności Teatru w zakresie wypełniania przez niego swoich zadań statutowych natury artystycznej i kulturalnej, przekazywanie informacji o repertuarze Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktu z artystami i innymi instytucjami kulturalnymi, celem wymiany doświadczeń, przedstawień oraz wspólnej organizacji imprez
3.	Filharmonia Koszalińska im. Stanisława Moniuszki	<ul style="list-style-type: none"> Reklama koncertów Sprzedaż usług koncertowych i materiałów z nimi związanych
4.	Muzeum w Koszalinie	<ul style="list-style-type: none"> Działalność w zakresie propagowania i rozwoju działalności kulturalnej oraz edukacyjnej Eksponowanie dziedzictwa kulturowego Współpraca z innymi jednostkami naukowymi, oświatowymi i muzealnymi
5.	Koszalińska Biblioteka Publiczna	<ul style="list-style-type: none"> Animacja życia kulturalnego w mieście i regionie Organizacja promocji książek, spotkań autorskich i wystaw

Źródło: Opracowanie własne oraz regulaminy organizacyjne poszczególnych podmiotów.

W przypadku Koszalina występuje sytuacja, w której zadania ściśle związane z sektorem turystycznym „umiejscowione” są w konkretnej komórce organizacyjnej urzędu miasta, tj. Wydziale Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji. Z uwagi na fakt, iż jednostka ta swoim zakresem działań nie obejmuje jedynie sfery turystyki, występują w niej również inne zadania, częściowo pośrednio związane z turystyką. Problematyka zadań i odpowiedzialności pozostałych komórek i jednostek ma charakter uzupełniający – nie dotyczą głównie turystyki, ale w znacznej mierze mogą oddziaływać na tą sferę. Organizacja turystyki w Urzędzie Miejskim w Koszalinie jest przejrzysta, umożliwiającą jasny podział obowiązków i zadań w tym zakresie.

Warto również wspomnieć o tzw. „zewnątrznych” działaniach władz miejskich w zakresie turystyki. Miasto Koszalin wspólnie z 6 innymi jednostkami samorządu terytorialnego (gm. Będzino, gm. Manowo, gm. Mielno, m. i gm. Polanów, gm. i m. Sianów, pow. Koszaliński) jest członkiem-założycielem Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego. Głównym celem

Stowarzyszenia jest wspieranie idei samorządu terytorialnego, obrony wspólnych interesów oraz współdziałania na rzecz harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego członków. Warto nadmienić, iż znaczna część zadań i przedsięwzięć realizowanych przez Stowarzyszenie dotyczy problematyki turystycznej, w tym m.in. prowadzenie Regionalnego Centrum Informacji Turystycznej, czy realizacja szeregu projektów turystycznych i okołoturystycznych.

W dalszej części porównano Koszalin z innymi jednostkami samorządowymi w Polsce pod względem umiejscowienia turystyki w strukturze urzędu miasta. Porównanie Koszalina z innymi miastami jednoznacznie wskazuje, iż sytuacja analizowanego miasta w zasadniczy sposób nie odbiega od innych rozwiązań organizacyjnych w zakresie turystyki (tab. 1.9).

Tabela 1.9. Umiejscowienie turystyki w strukturze Urzędu Miejskiego w Koszalinie na tle innych miast oraz członkostwo w lokalnych i regionalnych organizacjach turystycznych (stan na dzień 31.07.2013 r.)

Lp.	Miasto	Jednostka UM odpowiedzialna za turystykę	Przynależność do regionalnej organizacji turystycznej	Przynależność do lokalnej organizacji turystycznej
1.	Chorzów	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki	-	-
2.	Dąbrowa Górnicza	Wydział Promocji, Kultury i Sportu	+	-
3.	Elbląg	Departament Komunikacji Społecznej Departament Kultury Departament Sportu	-	+
4.	Gorzów Wlkp.	Wydział Kultury Fizycznej	+	-
5.	Grudziądz	Wydział Kultury, Sportu i Promocji	+	-
6.	Jaworzno	Referat Kultury, Sportu i Turystyki	-	b.d.
7.	Kalisz	Wydział Kultury i Sztuki, Sportu i Turystyki	+	+
8.	KOSZALIN	Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji	+	-
9.	Legnica	Wydział Oświaty, Kultury i Sportu	-	-
10.	Opole	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki	+	-
11.	Płock	Wydział Promocji i Informacji (Oddział Współpracy z Zagranicą i Turystyki; Zespół Turystyki)	-	+
12.	Słupsk	Brak*	+	-
13.	Tarnów	Wydział Marki Miasta	+	
14.	Wałbrzych	Biuro Kultury, Sportu, Turystyki i Spraw Społecznych	+	+
15.	Włocławek	Wydział Promocji Zdrowia i Polityki Społecznej	+	-
16.	Zielona Góra	Wydział Sportu, Kultury i Turystyki	-	-

Objaśnienia: * – w strukturze urzędu miejskiego brak jest komórki zajmującej się sprawami turystyki, problematyka ta leży w gestii Agencji Promocji Regionalnej „Ziemia Słupska” sp. z o.o.; b.d. – brak danych.

Źródło: Opracowanie własne oraz regulaminy organizacyjne poszczególnych urzędów miast.

Przedstawione dane wyraźnie wskazują na różne możliwości „umiejscowienia” turystyki w strukturach organizacyjnych urzędów analizowanych miast. Jeżeli chodzi o nazwy komórek, to zazwyczaj są one „wydziałami”, rzadko kiedy przybierają inną formę („departament”, „biuro”, „referat”). Istotnym wydaje się już konkretne „łączenie” turystyki z innymi funkcjami społeczno-gospodarczymi. W większości przypadków dotyczy to spraw związanych z kulturą, sportem, czy promocją. W żadnym analizowanym przypadku turystyka „nie posiadała” samodzielnej komórki.

Można również zauważyć podział spraw związanych z turystyką pomiędzy kilka komórek urzędu miasta. Taka sytuacja występuje np. w Elblągu, gdzie prowadzenie punktu informacji turystycznej podlega Departamentowi Komunikacji Społecznej, opracowywanie i wdrażanie programów rozwoju i promocji lokalnych markowych produktów turystycznych – Departamentowi Kultury, a prowadzenie ewidencji stanu bazy rekreacyjnej i turystycznej; kształtowanie i koordynacja polityki miasta w zakresie turystyki – Departamentowi Sportu.

W niektórych przypadkach trudno nawet wskazać na konkretną komórkę urzędu miasta, odpowiedzialną za sprawy turystyki. Przykładowo, we Włocławku, Wydział Promocji Zdrowia i Polityki Społecznej jest nadrzędną jednostką w stosunku do Włocławskiego Centrum Organizacji Pozarządowych i Informacji Turystycznej (jest jednostką budżetową UM). To właśnie Centrum odpowiada za większość spraw związanych z turystyką w mieście Włocławek. Podobnie, w Tarnowie gdzie większością spraw związanych z turystyką zajmuje się Tarnowskie Centrum Informacji, jednostka budżetowa miasta Tarnów.

W ostatnim czasie zauważalne są również przypadki występowania ze struktur organizacji turystycznych. Taką sytuację odnotowano w przypadku regionalnych organizacji turystycznych, np. Legnica (miasto wystąpiło z Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej) czy Zielona Góra (z Lubuskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej) oraz lokalnych organizacji turystycznych – Słupsk (Lokalna Organizacja Turystyczna „Ustka i Ziemia Słupska”).

Interesująco również przedstawia się kwestia jednoczesnego członkostwa w lokalnych i regionalnych organizacjach turystycznych. Miasto Wałbrzych należy jednocześnie do Lokalnej Organizacji Turystycznej „Tajemniczy Trójkąt” oraz do Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej. Płock z kolei należy bezpośrednio do Płockiej Lokalnej Organizacji Turystycznej, natomiast nie zdecydował się na członkostwo w Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (jedynie Płocka Lokalna Organizacja Turystyczna należy do MROT).

Podsumowując, sytuacja w Koszalinie nie odbiega zasadniczo od innych rozwiązań. Turystyka podlega wydziałowi, który nie jest „typowo turystycznym”. Miasto nie jest członkiem żadnej lokalnej organizacji turystycznej, należy natomiast do regionalnej organizacji turystycznej (Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna). Powstaje pytanie: co w przypadku powołania do życia LOT-u w Koszalinie? Czy miasto wówczas powinno należeć do ZROT? Wydaje się, że zdecydowanie lepszym rozwiązaniem byłoby członkostwo lokalnej organizacji turystycznej w ZROT niż miasta. Uniknęłoby to pewnego rodzaju „dublowania” składek członkowskich w strukturach różnych organizacji⁵⁵.

Wnioski:

1. W strukturze organizacyjnej Urzędu Miejskiego w Koszalinie nie ma komórki typowej tylko i wyłącznie dla turystyki. Funkcja ta powiązana jest z innymi (rozwojem, współpracą zagraniczną i promocją). Zjawiska tego nie należy traktować jako negatywnego – tego typu

⁵⁵ Problematyka związana z utworzeniem lokalnej organizacji turystycznej w Koszalinie została przedstawiona w części strategicznej niniejszego dokumentu.

sytuacja występuje nie tylko w 15 analizowanych miastach, ale w większości jednostek samorządu terytorialnego;

2. Problematyka bezpośrednio lub pośrednio związana z turystyką realizowana jest również przez inne komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego oraz pozostałe jednostki (spółki komunalne i jednostki kultury);
3. Znaczna część zadań realizowana jest przez Regionalne Centrum Informacji Turystycznej, funkcjonujące w ramach Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego. Dotyczy to szczególnie zadań w zakresie informacji turystycznej. W innych miastach i gminach również widoczne jest zjawisko prowadzenia części lokalnej polityki turystycznej przez jednostki „zewnętrzne”, czy to w postaci różnych stowarzyszeń, czy lokalnych organizacji turystycznych.

3.2. Działalność promocyjna miasta

Instrumentarium promotion-mix jest istotnym elementem aktywności samorządów lokalnych, przy tworzeniu optymalnych warunków dla funkcjonowania podmiotów gospodarczych. W tym zakresie, coraz większe znaczenie mają programy i strategie rozwoju różnych dziedzin gospodarki, w tym również turystyki. Istotną płaszczyzną aktywności na szczeblu lokalnym jest kreowanie podstaw zachęcających do inwestowania. Przyciąganie kapitału krajowego i zagranicznego wymaga działań w sferze infrastrukturalnej i promocyjnej. Szczególną rolę w pozyskiwaniu inwestorów przypisuje się, tzw. *promocji gospodarczej*. *Promocja turystyki* jest jednym z dwóch elementów, obok *promocji inwestycji*, składających się na promocję gospodarczą. Można ją podzielić na wewnętrzną oraz zewnętrzną.

Wewnętrzna promocja gospodarcza polega głównie na przeprowadzaniu działań mających na celu pobudzenie lokalnej społeczności do przedsiębiorczości, tj. na inicjowaniu i wspieraniu zarówno podmiotów już funkcjonujących, jak i tych, które będą zainteresowane rozwinięciem działalności gospodarczej na terenie jednostki terytorialnej w przyszłości. Natomiast istotą promocji gospodarczej zewnętrznej, jest oddziaływanie lokalnych władz samorządowych na zewnętrzne otoczenie danej jednostki terytorialnej. Działania te odnoszą się m.in. do miejscowego przemysłu, handlu, usług turystycznych i rolnictwa.

Zakres wykorzystywania promocji turystyki, jako instrumentu promocji gospodarczej przez jednostki terytorialne zależy od roli, jaką turystyka odgrywa na danym obszarze. Pogłębiający się masowy charakter turystyki powoduje, że rośnie liczba regionów, w których turystyka ma znaczenie polaryzacyjne lub stymulujące, stając się istotną determinantą ich rozwoju.

Za promocję miasta, w tym również promocję turystyki odpowiada *Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji – Referat Promocji, Turystyki i Współpracy Zagranicznej*.

Według założeń turystyka odgrywa istotną rolę w rozwoju Miasta. Świadczy o tym chociażby treść przyjętej wizji miasta, tj.: „*Koszalin w 2020 roku to znaczący ośrodek rozwoju w obszarze basenu Morza Bałtyckiego. Miasto dobrze zorganizowane komunikacyjnie, z przyjazną przestrzenią miejską, rozwiniętą turystyką oraz nowoczesną gospodarką opartą na współpracy regionalnej, krajowej i międzynarodowej*”⁵⁶.

⁵⁶ Strategia Rozwoju Koszalina, Koszalin, kwiecień 2013 r., Załącznik do Uchwały Nr XXXII/486/2013 Rady Miejskiej w Koszalinie z dnia 23 maja 2013 r., s. 30.

Również w przyjętej misji miasta, turystyka odgrywa jedną z kluczowych ról, tj.: „Samorząd mieszkańców Koszalina wykorzystując dziedzictwo kulturowe, walory środowiska i położenie Miasta oraz jego potencjał społeczny, gospodarczy, turystyczny, kulturalny i akademicki dąży do wzrostu poziomu życia we wszystkich sferach”⁵⁷.

Rozwój turystyki został również podkreślony podczas formułowania celów strategicznych. W celu strategicznym nr 2 - *Nowoczesna gospodarka*, napisano m.in.: „...Rozwój nowoczesnej gospodarki wiąże się również w dużym stopniu z *rozwojem turystyki* i wypoczynku jako dziedzin należących do sfery gospodarki. *Turystyka* jest ważnym źródłem dochodów publicznych, przyczynia się do wzrostu zatrudnienia i dochodów ludności...”. Szersze zapisy zawarto w celu operacyjnym nr 2.5 (*Rozwój turystyki z wykorzystaniem istniejących i planowanych zasobów*).

W latach 2008-2013 w budżecie miasta znalazły się środki przeznaczone, zarówno na rozwój turystyki (w szczególności wydatki przeznaczone na upowszechnianie turystyki), jak i środki przeznaczone na promocję jednostek samorządu terytorialnego (tab. 1.10). Nie określono natomiast bezpośrednio wydatków związanych z promocją turystyki.

Tabela 1.10. Planowane wydatki na turystykę i promocję zawarte w budżecie Koszalina w latach 2008-2013 (w tys. zł)

Lp.	Rok	Turystyka (wydatki związane z upowszechnianiem turystyki)	Udział w wydatkach budżetowych ogółem (w %)	Promocja miasta *	Udział w wydatkach budżetowych ogółem (w %)
1.	2008	63,0	0,01	1 870,4	0,5
2.	2009	64,0	0,01	1 550,8	0,4
3.	2010	125,0	0,02	2 286,7	0,5
4.	2011	115,0	0,02	823,9	0,2
5.	2012	105,0	0,02	911,9	0,2
6.	2013**	55,0	0,01	593,1	0,1

Objaśnienia: „*” – W budżecie miasta pozycja ta zapisana jest jako: „Promocja jednostek samorządu terytorialnego”; „**” – plan – stan na dzień 31.07.2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wykonanie wydatków miasta Koszalina za rok 2008 na zadania własne oraz zadania zlecone i porozumienia z organami administracji rządowej w układzie działów i rozdziałów, z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe; Wykonanie wydatków miasta Koszalina za rok 2009 na zadania oraz zadania zlecone i porozumienia z organami administracji rządowej w układzie działów i rozdziałów, z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe; Wykonanie wydatków miasta Koszalina za rok 2010 na zadania własne oraz zadania zlecone i porozumienia z organami administracji rządowej w układzie działów i rozdziałów, z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe; Wykonanie wydatków miasta Koszalina za rok 2011; Wykonanie wydatków miasta Koszalina za rok 2012; Plan wydatków budżetu miasta Koszalina na rok 2013 (stan na 31.07.2013 r.); www.koszalin.pl.

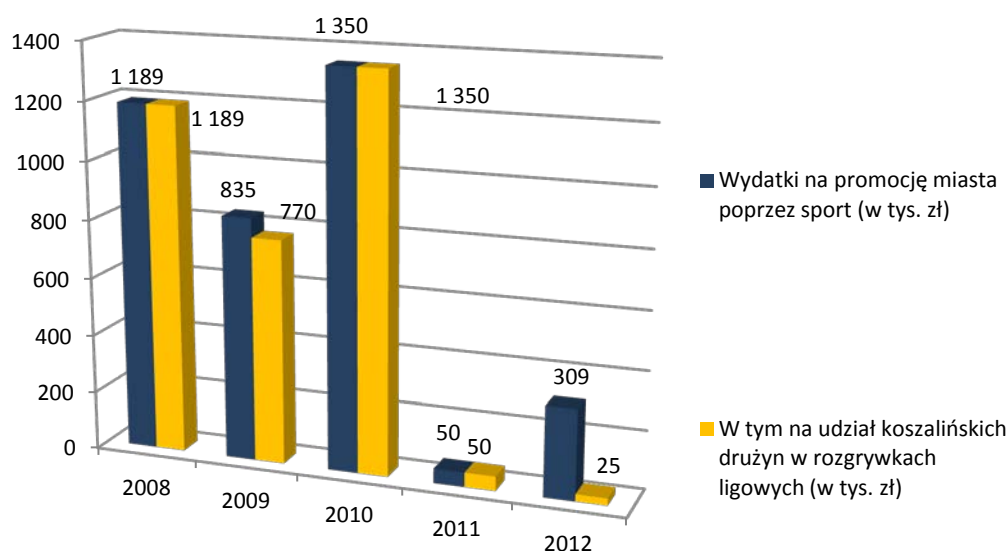
⁵⁷ Jak wyżej, s. 30.

W latach 2008-2013 wielkość planowanych wydatków przeznaczonych na promocję miasta zmieniała się dość wyraźnie (tab. 1.10). W 2008 r. wyniosły one 1,87 mln zł, co stanowiło 0,5% całkowitych wydatków budżetowych miasta. W latach 2010-2013 wielkość nakładów zmniejszała się znacznie (z wyjątkiem 2012 r.), osiągając w 2013 r. wartość 593,1 tys. zł. Analizując powyższe dane trudno zrozumieć, dlaczego tak ważna kategoria wydatków miasta, nacechowana jest tak dużą zmiennością. Władze miasta winny skupić się na kilku istotnych zagadnieniach, w tym m.in.:

- określeniu przyczyn występujących wahań,
- budowaniu świadomości społecznej, że odpowiednie wydatki na promocję miasta to zwrotna inwestycja na przyszłość,
- prowadzeniu monitoringu skuteczności i efektywności działań promocyjnych podejmowanych w kolejnych latach,
- sukcesywnym zwiększaniu nakładów na promocję miasta.

Wielu przedstawicieli świata nauki, w swoich publikacjach podkreśla fakt, iż aby mówić o skutecznej i efektywnej promocji danej jednostki samorządowej, wydatki na tę sferę powinny wynosić, co najmniej 1% ogółu wydatków budżetowych. W przypadku Koszalina, w 2013 r. osiągnięty został poziom 0,1% ogółu wydatków (tab. 1.10). Dla porównania, w tym samym roku, planowane wydatki na promocję Słupska wynoszą 1,21 mln zł (0,3% ogółu wydatków budżetowych), Kołobrzegu – 1,73 mln (0,8%), gminy Mielno – 410,1 tys. (1,0%). Jak widać, na tle innych jednostek samorządowych z terenu Pomorza Środkowego, wydatki Koszalina na promocję nie wyglądają zbyt okazale. Trudno zatem, przy tak niskich nakładach finansowych spodziewać się znacznych efektów w postaci chociażby wzmożonego ruchu turystycznego.

Jednym ze sposobów, w jaki władze Koszalina promują miasto jest promocja poprzez sport. Przejawem takich działań jest przede wszystkim wspieranie finansowe koszalińskich drużyn występujących w rozgrywkach ligowych najwyższych szczebli (męska drużyna koszykówki oraz żeńska drużyna piłki ręcznej) – ryc. 1.4.

Rycina 1.4. Wydatki na promocję miasta poprzez sport w latach 2008-2012 (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Koszalinie.

Do niedawna za promocję miasta odpowiadało *Biuro Promocji i Informacji*. W czerwcu 2013 r. biuro zostało połączone z Wydziałem Rozwoju i Współpracy Zagranicznej. Aktualnie za promocję miasta odpowiada zatem *Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji – Referat Promocji, Turystyki i Współpracy Zagranicznej*. Wielkość nakładów finansowych rzeczywiście poniesionych na promocję miasta w latach 2008-2013 przez ww. podmioty wykazywała duże zróżnicowanie (tab. 1.11). W latach 2008-2010 nakłady te były znacznie większe, niż w latach 2011-2013. Skalę tych zmian najlepiej obrazuje porównanie wielkości łącznych nakładów na promocję w 2013 r., w stosunku do 2008 r. Zmniejszyły się one o 65,5%. Częściowo wynika to z innego sposobu finansowania sportu kwalifikowanego. Ze środków promocyjnych nakłady te zostały przesunięte na sport. Tym samym istniejąca obecnie dotacja do działalności sekcji koszykarskiej i piłki ręcznej zastąpiła dotychczasowe zlecenia promocji przez sport.

Tabela 1.11. Wielkość środków finansowych przeznaczonych na promocję miasta przez Biuro Promocji i Informacji oraz Wydział Rozwoju i Współpracy Zagranicznej w latach 2008-2013 (w tys. zł)

Lp.	Lata	Wielkość nakładów rzeczywiście poniesionych na promocję (w tys.)	Wydatki w gestii Biura promocji i Informacji (w tys.)	Udział w ogólnych wydatkach (w %)	Wydatki w gestii Wydziału Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji	Udział w ogólnych wydatkach (w %)
1.	2008	1 721,3	345,0	20,0	46,5	2,7
2.	2009	1 515,0	469,0	30,9	27,3	1,8
3.	2010	2 102,8	635,0	30,2	19,0	0,9
4.	2011	723,1	489,0	67,6	11,2	1,6
5.	2012	828,4	412,5	49,8	24,2	2,9
6.	2013 (plan)	593,1	380,0	64,4	5,2	0,9
7.	Dynamika zmian 2013/2008 (w %)	-65,5	10,1	222,0	-88,8	-66,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Koszalinie.

W swoich działaniach miasto Koszalin wykorzystuje szeroki wachlarz instrumentów promocji. Należą do nich przede wszystkim: reklama (m.in. telewizyjna, prasowa, outdoorowa), public relations (sponsoring), wydawnictwa promocyjne (drukowane i multimedialne), aktywizacja sprzedaży, targi turystyczne, Internet, organizacja różnego rodzaju eventów (tab. 1.12). Analizując jednak szczegółowy wykaz podejmowanych przez miasto działań promocyjnych (zał. 2; zał. 3), wydaje się, iż dość często działania te są rozproszone. Brak w nich pewnej jednolitości, spójności, myśli przewodniej, wokół której można zbudować pozytywny wizerunek turystyczny miasta. Zdarza się, iż podobne działania promocyjne podejmowane są przez różne instytucje. Dochodzi więc do ich dublowania. Dotyczy to przede wszystkim produkcji różnego rodzaju wydawnictw promocyjnych (m.in. foldery, informatory, mapy, przewodniki, ulotki, wydawnictwa multimedialne), udziału w targach turystycznych, czy też organizowanych eventów. Kluczowym działaniem w tym względzie powinno być zatem odpowiednie skoordynowanie w miejscu i czasie inicjatyw promocyjnych o zbliżonym charakterze. Niezbędne jest również stałe monitorowanie skuteczności i efektywności poszczególnych instrumentów promocji wykorzystywanych przez miasto. Zapewni to bowiem eliminację tych instrumentów, które są zbyt kosztowne w stosunku do uzyskanych efektów.

Tabela 1.12. Instrumenty promocji wykorzystywane przez dawne Biuro Promocji i Informacji oraz Wydział Rozwoju i Współpracy Zagranicznej w latach 2008-2013⁵⁸

Lp.	Lata	Wykorzystywane instrumenty promocji																		
		przez Biuro Promocji i Informacji									przez Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji									
		Reklama	Public relations	Wydawnictwa promocyjne	Targi turystyczne	Aktywizacja sprzedaży	Sprzedaż osobista	Internet	Eventy	Inne formy promocji	Reklama	Public relations	Wydawnictwa promocyjne	Targi turystyczne	Aktywizacja sprzedaży	Sprzedaż osobista	Internet	Eventy	Inne formy promocji	
1.	2008	+	+	+	+	+		+	+	+				+				+	+	
2.	2009	+	+	+		+	+	+	+					+					+	+
3.	2010	+	+	+		+		+	+	+				+					+	+
4.	2011	+	+	+		+		+	+	+				+					+	+
5.	2012	+	+	+		+	+	+	+	+				+					+	+
6.	2013 (I połowa roku)	+	+	+	+	+		+	+	+				+					+	+

Objaśnienia: „+” – instrument był wykorzystywany.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Koszalinie.

Działania wspierające promocję miasta podejmowane są również przez różnego rodzaju instytucje publiczne funkcjonujące na terenie Koszalina. Jedną z takich instytucji jest *Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego*. Działania promocyjne realizowane są głównie przez *Regionalne Centrum Informacji Turystycznej (RCIT)*, które funkcjonuje w ramach struktur Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego (tab. 1.13).

Tabela 1.13. Działania promocyjne podejmowane przez Regionalne Centrum Informacji Turystycznej w latach 2010-2013⁵⁹

Lp.	Lata	Instrumenty promocji wykorzystywane przez Regionalne Centrum Promocji i Informacji Turystycznej								
		Reklama	Public relations	Wydawnictwa promocyjne	Targi turystyczne	Aktywizacja sprzedaży	Sprzedaż osobista	Internet	Eventy	Inne formy promocji
1.	2010			+	+	+	+	+		+
2.	2011		+	+	+	+		+		+
3.	2012			+	+	+		+		+
4.	2013	+	+	+	+	+		+		+

Objaśnienia: „*” – planowane działania; „+” – instrument wykorzystywany.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego za okres 01.01.-31.12.2010 r., Załącznik do uchwały nr 6/2/2011 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego w Koszalinie z dnia 12.04.2011 r.; Roczne sprawozdanie merytoryczne z działalności organizacji pożytku publicznego za rok 2011, Załącznik Nr 1 do Uchwały nr 8/2/2012 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego w Koszalinie z dnia 27 czerwca 2012 r., Roczne sprawozdanie merytoryczne z działalności organizacji pożytku publicznego za rok 2012, Załącznik Nr 1 do Uchwały nr 1/1/2013 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego w Koszalinie z dnia 20.06.2013 r.; Plan działania Biura Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego na 2013 r.

⁵⁸ Szczegółowy wykaz działań promocyjnych podejmowanych przez Biuro Promocji i Informacji oraz Wydział Rozwoju, Współpracy Zagranicznej i Promocji w latach 2008-2013 przedstawiono w zał. 2.

⁵⁹ Szczegółowy wykaz działań promocyjnych podejmowanych przez Regionalne Centrum Promocji i Informacji Turystycznej w latach 2010-2013 przedstawiono w zał. 3.

Działalność merytoryczna RCIT związana jest z realizacją celu statutowego Stowarzyszenia, tj. tworzenie warunków do rozwoju turystyki w szczególności poprzez polepszenie i rozwój infrastruktury turystycznej, promocję turystyki, pozyskiwanie inwestorów, monitoring ruchu turystycznego. Główne zadania RCIT to m.in.:

- świadczenie usług związanych z udzielaniem informacji turystycznej o regionie, członkach Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego oraz branży turystycznej,
- opracowywanie we współpracy z członkami Stowarzyszenia materiałów informacyjnych w zakresie turystyki i promocji regionu,
- współpraca z członkami stowarzyszenia w koordynacji przedsięwzięć związanych z planowaniem oraz organizacją turystyki w skali ponad gminnej, a także turystyczną promocją regionu i gmin członkowskich.

Analizując działania promocyjne podejmowane przez RCIT w latach 2010-2013, należy podkreślić fakt wykorzystywania kilku instrumentów promocji. Najczęściej wykorzystywane są: wydawnictwa turystyczne (drukowane oraz multimedialne), targi turystyczne (krajowe i zagraniczne), aktywizacja sprzedaży (konkursy, gadżety itp.), Internet oraz inne formy promocji (tab. 1.13). Podejmowane przez RCIT działania w pewnym stopniu wspierają promocję miasta. Część inicjatyw w tym zakresie podejmowana jest wspólnie z Urzędem Miejskim w Koszalinie (m.in. udział w targach turystycznych), inne natomiast stanowią część promocji członków Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego (zał. 3).

Miasto Koszalin podejmuje również działania na rzecz wypromowania się na arenie międzynarodowej. Podstawę tych działań stanowią umowy o współpracy partnerskiej z 11 miastami europejskimi i 1 azjatyckim (tab. 1.14). Miasta partnerskie Koszalina to: Neubrandenburg, Berlin Tempelhof-Schöneberg, Schwedt/n.Odrą, Neumünster (Niemcy), Kristianstad (Szwecja), Gladsaxe (Dania), Seinäjoki (Finlandia), Iwano-Frankiwnsk (Ukraina), Lida (Białoruś), Bourges (Francja), Albano Laziale (Włochy), Fuzhou (Chiny).

Tabela 1.14. Wybrane aspekty współpracy Koszalina z miastami partnerskimi

Lp.	Miasto	Rok rozpoczęcia współpracy	Działania w ramach współpracy partnerskiej
0	1	2	3
1.	Albano Laziale (Włochy)	2008	b. d.
2.	Berlin Tempelhof-Schöneberg (Niemcy)	1995	<ul style="list-style-type: none"> • Cykliczna wymiana młodzieży (w ramach wymiany młodzież uczestniczy w zajęciach lekcyjnych, poznaje walory kulturowe, historyczne i geograficzne regionu, realizuje wspólne projekty i kształci umiejętności językowe) • Wspólne wydawnictwa (np. w 2008 r. wydano kalendarz z pracami polskich i niemieckich przedszkolaków „Mój przyjaciel Miś/Mein Freund der Teddybar • Organizowanie warsztatów tematycznych dla młodzieży, wymiana pracowników
3.	Bourges (Francja)	1999	<ul style="list-style-type: none"> • Udział mieszkańców Bourges w Międzynarodowym Biegu Wenedów w ramach projektu Leonardo • Udział malarzy z Bourges w Plenerze malarskim w Osiekach • W 2011 r. koszalińscy strażacy przebywali w Bourges w celu omówienia możliwości współpracy między instytucjami
4.	Fuzhou (Chiny)	2007	<ul style="list-style-type: none"> • Umowa partnerska zawiera ogólne zapisy o kierunkach współpracy, w tym o chęci zarówno promocji przyjacielskich kontaktów pomiędzy mieszkańcami obu miast, jak i wymiany oraz współpracy w dziedzinach m.in. gospodarki, nauki, kultury, sportu, edukacji i turystyki • W latach 2007 i 2008 Koszalin wziął udział w targach prowincji Fujian w Fuzhou • W dniu 20 kwietnia br. w Koszalinie gościła delegacja z Fuzhou. Była to wizyta kurtuazyjna, której celem były rozmowy na temat kontynuacji współpracy

0	1	2	3
5.	Gladsaxe (Dania)	1990	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca dotyczy głównie kultury, oświaty i sportu • 2006 r. – Koszalin gościł duńską orkiestrę symfoniczną • 2007 r. – wystąpiła orkiestra Soborg Harmoniorkester w Koszalinie • 2009 r. – występ amatorskiego chóru; odbyła się wymiana pracowników samorządowych obu miast • 2013 r. – występ chóru muzyki gospel w Koszalinie • Cykliczny udział gości z Danii w Biegu Wenedów • Kontynuowana będzie współpraca Zespołu Szkół Nr 3 w Koszalinie ze szkołą Ungdomsskole w Gladsaxe. Współpraca trwa od 1996 roku, polega na corocznej naprzemiennej wymianie młodzieży • Gladsaxe zaproponowało współpracę w zakresie rehabilitacji i zaprosiło na wizytę studyjną pracowników obu miast (na stanowiskach kierowniczych i współpracowników), którzy zainteresowani są tematem rehabilitacji
6.	Iwano-Frankiwnsk (Ukraina)	2010	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca obejmuje m.in. wymianę młodzieży, wymianę kulturalną • Współpraca w zakresie wymiany informacji medycznej
7.	Kristianstad (Szwecja)	2004	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca kładzie główny nacisk na sferę społeczną, m.in. w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym • Czynione są również starania o nawiązanie współpracy w zakresie realizacji wspólnych projektów unijnych • 2012/2013 wspólna realizacja projektu Towards EU 2020
8.	Lida (Białoruś)	1993	<ul style="list-style-type: none"> • Dotychczasowa współpraca to kilkakrotny przyjazd chóru polonijnego na koszaliński festiwal • Odbyła się także pojedyncza prezentacja miasta Koszalina w Lidzie, a następnie prezentacja Lidy na koszalińskich targach
9.	Neubrandenburg (Niemcy)	1966	<p>W 1990 r. podpisane zostało trójporozumienie o współpracy pomiędzy Koszalinem, Neubrandenburgiem i Gladsaxe. Od tej pory przedstawiciele ww. miast spotykają się co dwa lata i ustalają zakres współpracy na kolejne lata. W 2012 r. odbyło się spotkanie w Neubrandenburgu, podczas którego ustalono zakres współpracy na lata 2013-2014. Obejmuje on w większości kontynuację dotychczasowych działań, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współpracę pomiędzy Bałtyckim Teatrem Dramatycznym i Towarzystwem Miłośników Teatru w zakresie wspólnych działań związanych z wymianą spektakli i młodzieżowych grup teatralnych • współpracę pomiędzy filharmoniami (udział muzyków z Niemiec i Danii w Międzynarodowym Festiwalu Organowym, wymiana solistów, wspólne wykonania znanych dzieł) • organizator Europejskiego Festiwalu Filmowego „Integracja Ty i Ja” zaprosił twórców filmowych z miast Gladsaxe i Neubrandenburg do udziału w Festiwalu • muzeum w Koszalinie zaproponowało udział przedstawicieli Gladsaxe i Neubrandenburga w organizowanych na terenie muzeum Jarmarkach Jamneńskich • Centrum Kultury 105 zaproponowało udział przedstawicieli Gladsaxe i Neubrandenburga w imprezie „Hanza Jazz Festiwal”, „Koszalińskim Festiwalu Kulinarnym „Ulica Smaków” oraz „Festiwalu Zespołowej Muzyki Akordeonowej” • Zarząd Okręgu Koszalińsko-Słupskiego Związku Polskich Artystów Plastyków zaprosił po jednym artyście z Gladsaxe i Neubrandenburga do udziału w Międzynarodowym Plenerze Malarskim OSIEKI • Stowarzyszenie Koszaliński Klub „Amazonka” po raz pierwszy zaproponowało nawiązanie współpracy z organizacją prowadzącą działalność w zakresie profilaktyki zdrowotnej kobiet lub osób niepełnosprawnych z miasta Neubrandenburg. W ramach współpracy zaproponowano udział przedstawicieli Neubrandenburga w Regionalnej Spartakiadzie Amazonki województwa Zachodniopomorskiego w maju 2011r., a także w seminarium naukowym poświęconym tematyce chorób nowotworowych w październiku 2011r • współpracę pomiędzy Koszalińskim Towarzystwem Krzewienia Kultury Fizycznej i klubem sportowym w Neubrandenburgu SV Turbine w zakresie wymiany sportowców: Bieg Wenedów i Bieg wokół jeziora Tollen
10.	Neumünster (Niemcy)	1995	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca „Tuch+Technik (Muzeum Włókiennictwa) z koszalińskim Muzeum • Udział artystów z Neumünster w Międzynarodowym Plenerze Malarskim OSIEKI • Udział zespołu tańca ludowego „Bałtyk” w występach w Neumünster • Próba nawiązania kontaktu między przedsiębiorcami poprzez wymianę informacji koszalińskiego Centrum Biznesu i Agencji Gospodarczej w Neumünster

0	1	2	3
11.	Schwedt/n. Odrą (Niemcy)	2004	<ul style="list-style-type: none"> • Pierwszym wspólnym działaniem był promujący turystykę w Euroregionie Pomerania projekt o nazwie „Fotosuch und Quizfahrt” • Od 2004 roku Koszalin prezentuje swoją ofertę turystyczną i gospodarczą podczas organizowanych corocznie w Schwedt/n. Odrą targach INKONTAKT • Prezentacja Schwedt podczas koszalińskich targów budowlanych: wiosną prezentuje się miasto i zrzeszenie przedsiębiorców, a jesienią przyjeżdżają niemieckie firmy zainteresowane współpracą z polskim partnerem (wymieniono jedno z działań realizowanych w ramach projektu Prezentacje gospodarcze na obszarze Euroregionu Pomerania Schwedt/n.Odrą-Koszalin 2009-2001 • Współpraca miast to także wymiana sportowa: biegacze ze Schwedt/n. Odrą już kilkakrotnie wzięli udział w Biegu Wenedów, natomiast przedstawiciele Koszalina brali udział w zawodach kajakarskich organizowanych z okazji Dni Brandenburgii, biegacze z KTKKF biorą co roku udział w biegu • Miasto Schwedt/n. Odrą było także partnerem CK105 w projekcie Koszaliński Festiwal Kulinaryny „Ulica Smaków” w 2007 r.
12.	Seinäjoki (Finlandia)	1988	<ul style="list-style-type: none"> • Udział Koszalina w lokalnych targach skupiających przedsiębiorców z Seinäjoki i okolicznych gmin, gdzie prezentowana była oferta gospodarcza i turystyczna Koszalina 2006 • Przedstawiciele Seinäjoki od kilku lat prezentują się na koszalińskich jesiennych targach budownictwa • Współpraca między uczelniami wyższymi • W listopadzie 2011 podpisano zaktualizowane porozumienie o współpracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Informacja dotycząca współpracy Koszalina z miastami partnerskimi.

Analizując działania miasta przedstawione w tab. 1.14, należy stwierdzić, iż mają one dwa aspekty. Pierwszy z nich, sprowadza się do rzeczywistej współpracy partnerskiej Koszalina z niektórymi miastami. Należą do nich m.in.: Neubrandenburg, Schwedt/n. Odrą, Berlin Tempelhof-Schöneberg, Gladsaxe, Seinäjoki. Współpraca z tymi miastami obejmuje takie dziedziny, jak: gospodarka, edukacja, szkolnictwo wyższe, kultura, turystyka, wymiana dzieci i młodzieży, udział w targach. Często ma ona charakter cykliczny i przynosi korzyści dla obydwu stron. Drugi aspekt współpracy partnerskiej, to tzw. współpraca „na papierze”, sporadyczna, ograniczająca się do kurtuazyjnych wizyt, tak naprawdę, poza prestiżem, nie przynosząca Koszalinowi żadnych wymiernych korzyści (tab. 1.14).

Podsumowując rozważania dotyczące działań promocyjnych Koszalina należy również odnieść się do dokumentu opracowanego w 2012 r. na zlecenie Urzędu Miejskiego w Koszalinie (Ocena atrakcyjności..., 2012). Przedmiotem analizy była atrakcyjność turystyczna Koszalina w opinii mieszkańców i turystów. O ww. dokumencie wspomniano już w rozdziale 2, zwracając uwagę na niską reprezentatywność przedstawionych wyników. Dokument ten zawiera również pewne nieścisłości pod względem merytorycznym. Niemniej jednak, opracowanie to, może stanowić materiał poglądowy i wskazówkę dla władz miasta oraz osób odpowiedzialnych za jego promocję. Wykazano bowiem, iż w badanym okresie (lata: 2005, 2007, 2012) zarówno mieszkańcy Koszalina, jak i ankietowani turyści, wskazali „promocję miasta” jako jeden z głównych „braków” w turystycznej ofercie Koszalina⁶⁰.

Wnioski:

1. Nakłady finansowe przeznaczone na promocję miasta są zbyt niskie. Zaleca się, aby ich udział w ogólnych wydatkach budżetowych Koszalina wynosił, co najmniej 1%;

⁶⁰ Ocena..., op. cit., s. 57-58.

2. Niezbędne jest stałe monitorowanie skuteczności i efektywności podejmowanych przez miasto działań promocyjnych (w szczególności wykorzystywanych instrumentów promocji). Pozwoli to na wyeliminowanie tych działań, które są zbyt kosztowne w stosunku do osiągniętych korzyści;
3. Pomimo wykorzystywania przez miasto szerokiego wachlarza instrumentów promocji, działania Koszalina w tym zakresie cechuje znaczne rozproszenie. Brak w nich spójności, jednolitości, myśli przewodniej, wokół której można zbudować rdzeń promocji miasta. W tym celu niezbędne jest wykreowanie w Koszalinie kilku produktów, które staną się „produktami markowymi”, a w przyszłości wizytówką turystyczną miasta;
4. Pozytywnie należy ocenić działania promocyjne podejmowane przez RCIT. Stanowią one uzupełnienie promocji realizowanej przez Urząd Miejski. Zaleca się jednak lepszą koordynację działań i wymianę informacji między RCIT i UM, m.in. w ramach przygotowania wydawnictw promocyjnych w celu uniknięcia dublowania i powielania części inicjatyw;
5. W odniesieniu do współpracy Koszalina z partnerami zagranicznymi, zaleca się dokonanie audytu obejmującego, co najmniej ostatnie 5 lat. Umożliwi to bliższe przyjrzenie się współpracy z poszczególnymi miastami pod wieloma względami, a w konsekwencji, pozwoli na ocenę efektywności podejmowanych działań.

4. Funkcja turystyczna Koszalina na tle innych miast – analiza stanu obecnego

Pojęcie funkcji turystycznej oznacza całą działalność społeczno-ekonomiczną miejscowości lub obszaru, która jest skierowana na obsługę turystów i którą miejscowość lub obszar spełnia w systemie gospodarki narodowej⁶¹. Przyjmuje się, że jednostkami o funkcji turystycznej są te jednostki przestrzenne, w których turystyka stanowi dominującą formę działalności gospodarczej⁶². Generalnie, określenie stopnia rozwoju funkcji turystycznej można odnieść do różnych jednostek przestrzennych (zarówno lokalnych, regionalnych, czy krajowych). Zagadnienie funkcji turystycznej jest o tyle ważne, że jej określenie umożliwia oszacowanie stopnia rozwoju turystyki nie tylko w danym okresie, ale w odniesieniu do konkretnych przedziałów czasowych.

Zasadniczymi elementami poddanymi analizie porównawczej były wskaźniki określające stopień zagospodarowania turystycznego oraz obłożenia (tj. wykorzystania tej bazy). w tym celu wykorzystano kilka najważniejszych mierników, stosowanych w geografii turystyki, tj.:

- wskaźniki odnoszące się do wielkości bazy noclegowej – wskaźnik Baretje’a-Deferta oraz wskaźnik gęstości bazy noclegowej,
- wskaźniki intensywności ruchu turystycznego – wskaźnik Schneidera oraz wskaźnik Deferta (tab. 1.15).

Tabela 1.15. Wskaźniki wykorzystane w analizie stopnia rozwoju funkcji turystycznej wybranych miast

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wzór	Dane
1.	Baretje’a-Deferta (W_{BD})	$\frac{100 * Msc}{R}$	Msc – liczba miejsc noclegowych R – liczba stałych mieszkańców
2.	Gęstości bazy noclegowej (W_{GBN})	$\frac{Msc}{P}$	Msc – liczba miejsc noclegowych P – powierzchnia obszaru w km ²
3.	Schneidera (W_S)	$\frac{100 * T}{R}$	T – liczba turystów R – liczba stałych mieszkańców
4.	Deferta (W_D)	$\frac{T}{P}$	T – liczba turystów P – powierzchnia obszaru w km ²

Źródło: A. Szromek, Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2012, s. 60-75.

Przedstawione w tab. 1.15 wskaźniki z jednej strony odnoszą się do samej bazy turystycznej (Baretje’a-Deferta oraz wskaźnik gęstości bazy noclegowej), a z drugiej – do wielkości ruchu turystycznego (wskaźnik Schneidera oraz wskaźnik Deferta). Warto również zauważyć, iż wartość mianownika w analizowanych wskaźnikach wskazuje na dwie wielkości, tj. liczbę stałych mieszkańców oraz powierzchnię miasta. W tym drugim przypadku mówi się o tzw. miernikach gęstości.

Ze względu na przedstawione powyżej wskaźniki do ich obliczenia wykorzystano cztery wartości, tj. liczbę stałych mieszkańców, powierzchnię miasta, liczbę miejsc noclegowych oraz liczbę turystów

⁶¹ Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

⁶² Słownik – znaczenie użytych w Programie terminów.

(tab. 1.16)⁶³. Wartości obrazujące liczbę udzielonych noclegów wykorzystano w dalszej części, przy obliczaniu przeciętnego czasu trwania pobytu turystów.

Tabela 1.16. Dane wykorzystane w analizie stopnia rozwoju funkcji turystycznej wybranych miast (dane za 2012 r.)

Lp.	Miasto	Liczba mieszkańców (w tys.)	Powierzchnia (w km ²)	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegu	Udzielone noclegi
1.	Chorzów	111,5	33	430	24911	43579
2.	Dąbrowa Górnicza	125,5	189	293	17140	33895
3.	Elbląg	124,3	80	943	49300	91206
4.	Gorzów Wlkp.	124,6	86	790	58887	108118
5.	Grudziądz	98,4	58	924	33295	58259
6.	Jaworzno	94,6	153	424	12468	37992
7.	Kalisz	105,1	69	811	31840	55659
8.	KOSZALIN	109,2	98	608	48207	69056
9.	Legnica	103	56	1103	51381	93232
10.	Opole	122,4	97	849	53781	94533
11.	Płock	124,3	88	667	27925	47266
12.	Słupsk	95,5	43	765	30677	55099
13.	Tarnów	113,6	72	842	43021	74820
14.	Wałbrzych	120	85	428	22067	40500
15.	Włocławek	116,3	84	630	27259	53428
16.	Zielona Góra	119,2	58	1088	61227	104860

Źródło: Dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<http://www.stat.gov.pl/bdl>, 20.07.2013).

We wszystkich przypadkach posłużono się danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Z uwagi na niedoskonałości statystyki turystycznej, dane odnoszące się do wielkości bazy noclegowej i ruchu turystycznego nie można w pełni uznać za miarodajne. Niemniej, z dostępnych źródeł wtórnych, to właśnie informacje GUS-u są najpełniejsze (uzyskano dane dla wszystkich badanych miast) oraz najbardziej aktualne (wszystkie informacje pochodzą z 2012 r.).

Uzyskane informacje pozwoliły na obliczenie wszystkich czterech ww. wskaźników (tab. 1.17). Pozycja Koszalina na tle innych 15 miast generalnie jest dość słaba:

1. Wskaźnik Berattje'a-Deferta. Koszalin uzyskał wartość 0,56, oznaczającą, że na 100 stałych mieszkańców przypada 0,56 miejsca noclegowego. Z grup 15 pozostałych miast, 9 uzyskało wartość wyższą od Koszalina, a 6 – mniejszą. Średnia wartość dla 16 miast wyniosła 0,65 (o 0,09 wyższa od wartości Koszalina). Mediana dla wszystkich wartości oscyluje w granicach 0,66;
2. Wskaźnik gęstości bazy noclegowej. Koszalin uzyskał wartość 6,20, oznaczającą, że na 1 km² powierzchni miasta przypada 6,20 miejsca noclegowego. Z grup 15 pozostałych miast, 12 uzyskało wartość wyższą od Koszalina, a 3 – mniejszą. Średnia wartość dla 16 miast wyniosła

⁶³ W niniejszej części opracowania porównano Koszalin z 15 miastami, które zostały zaprezentowane w rozdziale 1.

10,56 (o 4,36 wyższa od wartości Koszalina). Mediana dla wszystkich wartości oscyluje w granicach 10,44;

3. Wskaźnik Schneidera. Koszalin uzyskał wartość 44,15, oznaczającą, że na 100 stałych mieszkańców przypada 44,15 turystów. Z grupy 15 pozostałych miast, 3 uzyskało wartość wyższą od Koszalina, a 12 – mniejszą. Średnia wartość dla 16 miast wyniosła 32,74 (o 11,41 mniejsza od wartości Koszalina). Mediana dla wszystkich wartości oscyluje w granicach 32,98;
4. Wskaźnik Deferta. Koszalin uzyskał wartość 491,91, oznaczającą, że na 1 km² powierzchni miasta przypada 491,91 turystów. Z grup 15 pozostałych miast, 9 uzyskało wartość wyższą od Koszalina, a 6 – mniejszą. Średnia wartość dla 16 miast wyniosła 530,96 (o 39,05 wyższa od wartości Koszalina). Mediana dla wszystkich wartości oscyluje w granicach 564,25.

Tabela 1.17. Wartości wskaźników dla analizowanych miast (dane za 2012 r.)

Lp.	Miasto	Baretje'a-Deferta (W_{BD})	Gęstości bazy noclegowej (W_{GBN})	Schneidera (W_s)	Deferta (W_D)
1.	Chorzów	0,39	13,03	22,34	754,88
2.	Dąbrowa Górnicza	0,23	1,55	13,66	90,69
3.	Elbląg	0,76	11,79	39,66	616,25
4.	Gorzów Wlkp.	0,63	9,19	47,26	684,73
5.	Grudziądz	0,94	15,93	33,84	574,05
6.	Jaworzno	0,45	2,77	13,18	81,49
7.	Kalisz	0,77	11,75	30,29	461,45
8.	KOSZALIN	0,56	6,20	44,15	491,91
9.	Legnica	1,07	19,70	49,88	917,52
10.	Opole	0,69	8,75	43,94	554,44
11.	Płock	0,54	7,58	22,47	317,33
12.	Słupsk	0,80	17,79	32,12	713,42
13.	Tarnów	0,74	11,69	37,87	597,51
14.	Wałbrzych	0,36	5,04	18,39	259,61
15.	Włocławek	0,54	7,50	23,44	324,51
16.	Zielona Góra	0,91	18,76	51,36	1055,64

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<http://www.stat.gov.pl/bdl>, 20. 07. 2013).

Podsumowując, pozycję Koszalina można uznać za stosunkowo słabą na tle innych 15 miast Polski (tab. 1.18). Wyższe wartości od średniej uzyskano jedynie w przypadku wskaźnika Schneidera. Świadczyć to może o względnie dobrym poziomie ruchu turystycznego (ale jedynie w odniesieniu do liczby stałych mieszkańców). Dość słabo natomiast wypadło odniesienie liczby turystów do powierzchni miasta (wskaźnik Deferta). Jest to o tyle zrozumiałe, że o ile liczba mieszkańców badanych miast jest porównywalna, o tyle powierzchnia Koszalina (98 km²) jest zdecydowanie wyższa od średniej, wynoszącej 84 km². W grupie 16 analizowanych miast, jedynie dwa miasta posiadają większą powierzchnię (Dąbrowa Górnicza i Jaworzno).

Tabela 1.18. Pozycja Koszalina na tle innych miast (według analizowanych wskaźników)

	Miejsca noclegowe	Liczba turystów
Liczba mieszkańców	Baretje'a-Deferta (W_{BD}) 10.	Schneidera (W_S) 4.
Powierzchnia	Gęstości bazy noclegowej (W_{GBN}) 13.	Deferta (W_D) 10.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.17.

W analizie porównawczej wykorzystano również metodę określenia stopnia rozwoju funkcji turystycznej, zaproponowaną przez J. Warszzyńską, która wprowadziła 5 poziomów dla analizowanych wskaźników. Stopnie te mają charakter stymulanty, a zatem wyższy stopień wskaźnika oznacza wyższy stopień rozwoju funkcji turystycznej na określonym obszarze (tab. 1.19).

Tabela 1.19. Kryteria klasyfikacji funkcji turystycznej obszarów

Lp.	Stopień rozwoju funkcji turystycznej (stymulanta)	Miejsca noclegowe		Liczba turystów	
		na 100 mieszkańców (W_{BD})	na 1 km ² powierzchni (W_{GBN})	na 100 mieszkańców (W_S)	na 1 km ² powierzchni (W_D)
1.	0	0,00-0,78	0,00-0,78	0,0-7,8	0,0-15,6
2.	1	0,78-6,25	0,78-6,25	7,8-62,5	15,6-125,0
3.	2	6,25-25,00	6,25-25,00	62,5-250,0	125,0-500,0
4.	3	25,00-50,00	25,00-50,00	250,0-500,0	500,0-1000,0
5.	4	Powyżej 50,00	Powyżej 50,00	Powyżej 500,0	Powyżej 1000,0

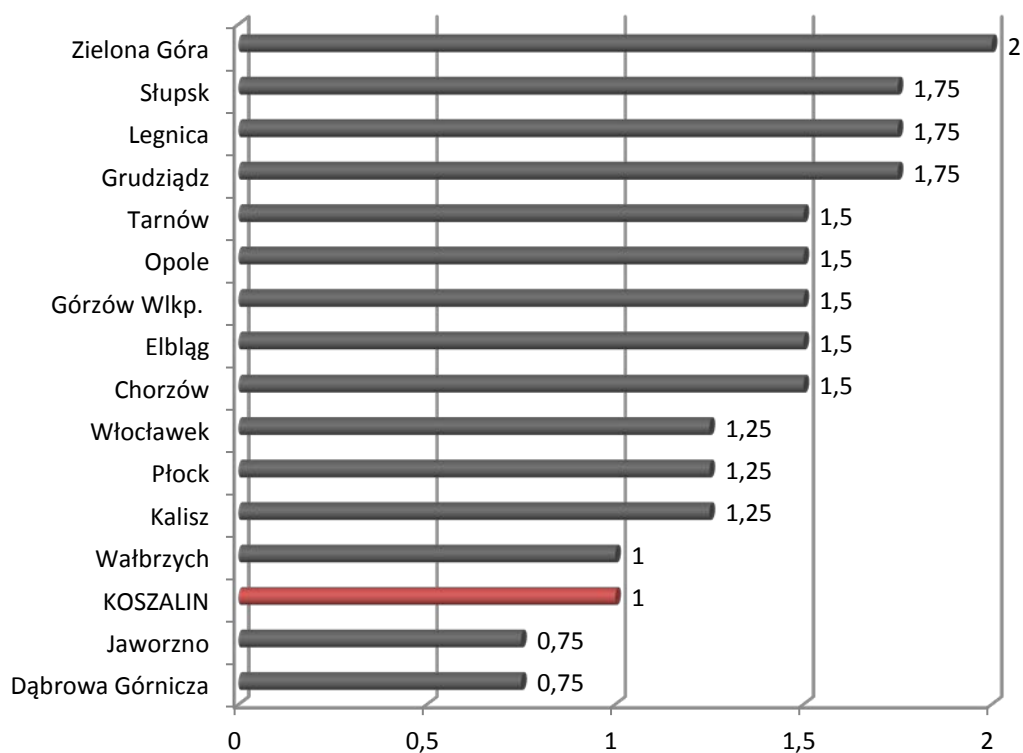
Źródło: A. Szromek, Wskaźniki funkcji turystycznej. Koncepcja wskaźnika funkcji turystycznej i uzdrowiskowej, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2012, s. 79.

Odnosząc dane z tab. 1.17 określono stopień rozwoju funkcji turystycznej dla Koszalina i pozostałych 15 miast (tab. 1.20). Koszalin, podobnie zresztą jak większość innych miast prezentuje dość słaby stopień rozwoju funkcji turystycznej. Dość znaczny jest on jedynie w przypadku wskaźnika Deferta. Jest to tendencja wyraźna dla większości miast w Polsce (nie tylko analizowanych 16). Stosowanie wskaźników gęstości (a więc gęstości bazy noclegowej i Deferta) „premiuje” jednostki o stosunkowo niewielkiej powierzchni, a tym samym – głównie gminy miejskie. Z kolei wartości wskaźników Baretje'a-Deferta i Schneidera są zdecydowanie wyższe dla jednostek osadniczych o stosunkowo niewielkiej liczbie mieszkańców, a więc – przede wszystkim dla gmin wiejskich.

Tabela 1.20. Stopień rozwoju funkcji turystycznej badanych miast

Lp.	Miasto	Baretje'a-Deferta (W_{BD})	Gęstości bazy noclegowej (W_{GBN})	Schneidera (W_S)	Deferta (W_D)
1.	Chorzów	0	2	1	3
2.	Dąbrowa Górnicza	0	1	1	1
3.	Elbląg	0	2	1	3
4.	Gorzów Wlkp.	0	2	1	3
5.	Grudziądz	1	2	1	3
6.	Jaworzno	0	1	1	1
7.	Kalisz	0	2	1	2
8.	KOSZALIN	0	1	1	2
9.	Legnica	1	2	1	3
10.	Opole	0	2	1	3
11.	Płock	0	2	1	2
12.	Słupsk	1	2	1	3
13.	Tarnów	0	2	1	3
14.	Wałbrzych	0	1	1	2
15.	Włocławek	0	2	1	2
16.	Zielona Góra	1	2	1	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.17-1.18.

Rycina 1.5. Pozycja Koszalina na tle innych miast (z uwzględnieniem średniego stopnia rozwoju funkcji turystycznej)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.20.

Niezależnie od tego, dane z tab. 1.20 wyraźnie wskazują na dość słabą pozycję Koszalina. Potwierdza to średnia wszystkich wartości stopnia rozwoju funkcji turystycznej (ryc. 1.5). Uwzględniając wszystkie wskaźniki i odpowiadające im poziomy rozwoju funkcji turystycznej, miasto Koszalin plasuje się *ex aequo* na 13. pozycji.

Z uwagi na potencjał miasta, można uznać, iż jest on niewykorzystany. Przedstawione powyżej wskaźniki wyraźnie obrazują dość słabą pozycję (i zarazem konkurencyjność) Koszalina na tle 15 miast o zbliżonej liczbie mieszkańców. Owszem, w przypadku wskaźników gęstości, Koszalin będzie miał „z natury” dość niskie wartości, ze względu na stosunkowo dużą powierzchnię miasta. Niemniej, również w przypadku wskaźników odnoszących się do liczby mieszkańców, pozycja miasta jest przeciętna.

Ważnym elementem analizy określającej stopień rozwoju funkcji turystycznej jednostki samorządu terytorialnego jest również określenie średniego czasu pobytu turysty. Jest to o tyle istotne, że pośrednio wpływa to na potencjalne wydatki turystów w danym mieście (im dłuższy czas – tym wyższe wydatki) – tab. 1.21.

Tabela 1.21. Przeciętny czas trwania pobytu turysty w badanych miastach

Lp.	Miasto	Czas trwania pobytu (średni)
1.	Jaworzno	3,05
2.	Dąbrowa Górnicza	1,98
3.	Włocławek	1,96
4.	Elbląg	1,85
5.	Gorzów Wlkp.	1,84
	Wałbrzych	1,84
7.	Legnica	1,81
8.	Słupsk	1,80
9.	Opole	1,76
10.	Chorzów	1,75
	Grudziądz	1,75
	Kalisz	1,75
13.	Tarnów	1,74
14.	Zielona Góra	1,71
15.	Płock	1,69
16.	KOSZALIN	1,43

Źródło: Obliczenia na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<http://www.stat.gov.pl/bdl>, 20. 07. 2013).

Spośród analizowanych 16 miast, badana wartość dla Koszalina jest najniższa. Warto podkreślić, iż różnica między Koszalinem, a 15-tym w rankingu Płockiem jest już dość wyraźna, bo wynosząca 0,26 dnia. Średnia wartość dla analizowanych 16 miast wynosi 1,86 i jest wyższa od wartości dla Koszalina o blisko pół dnia (0,43). Mediana dla powyższych wartości wynosi 1,78 (wyższa od wartości dla Koszalina o 0,35). Sytuacja taka jest wyraźnie niekorzystna dla miasta. Koszalin, co prawda, pod względem liczby turystów zajmuje 6. miejsce, jednak „dorobek” ten zostaje częściowo „zniwelowany” przez niską wartość przeciętnego czasu trwania pobytu, co w konsekwencji wpływa na inne elementy popytu turystycznego (w tym niższe łączne wydatki turystów w mieście).

Warto nadmienić, iż przedstawione powyżej wskaźniki są jedynie punktem wyjścia do szerszych analiz nt. stopnia rozwoju funkcji turystycznej Koszalina, jak również możliwości jej rozwoju. Analiza 4 wskaźników nie jest bynajmniej ostateczną próbą oszacowania poziomu rozwoju turystyki

w mieście. Innymi, ważnymi miernikami, są m.in. stopień wykorzystania miejsc noclegowych, czy udział turystów zagranicznych w strukturze wszystkich odwiedzających.

Niepełność powyższych obliczeń wynika chociażby z faktu nieuwzględnienia tzw. odwiedzających jednodniowych (osób przyjezdnych, które nie korzystały z noclegów). W wielu polskich miastach grupa ta stanowi najważniejszą część przyjezdnych, liczebnie wielokrotnie przewyższająca turystów. Osoby te, pomimo że nie korzystają z noclegów, generują znaczne wydatki stricte turystyczne (w zakresie transportu, gastronomii, rekreacji i innych). Ze względu na brak dostatecznych statystyk w tym zakresie, w powyższej analizie grupy te nie zostały uwzględnione.

Wnioski:

1. Przeprowadzona powyżej analiza stopnia rozwoju funkcji turystycznej Koszalina wskazuje na dość niski poziom jej rozwoju. W pewnym stopniu wynika to z charakteru przedstawionych wskaźników (w większości przypadków są bardziej przydatne dla gmin o stosunkowo niskiej liczbie ludności). Niemniej, porównanie Koszalina z innymi miastami w Polsce podkreśla dość niski stopień rozwoju funkcji turystycznej;
2. Pozycja Koszalina jest nieco lepsza w przypadku wskaźników odnoszących się do ruchu turystycznego (liczby korzystających z noclegów) niż wielkości zagospodarowania turystycznego (liczby miejsc noclegowych);
3. Uśredniona wartość stopnia rozwoju funkcji turystycznej plasuje Koszalin zaledwie na ex aequo 13. pozycji;
4. Podsumowując, warto wskazać na niedoskonałości przeprowadzonej analizy. Przede wszystkim bazowano na danych udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny. Informacje te nie zawsze są pełne. Ponadto, Koszalin podobnie jak wiele innych miast o podobnym charakterze i wielkości, odwiedzany jest głównie przez odwiedzających jednodniowych. Tym samym, bardziej skuteczną byłaby analiza tej grupy odwiedzających, a nie – korzystających z noclegu. Jest to jednak niemożliwe, ze względu na brak prowadzonych badań w tym zakresie, a co za tym idzie – danych.